

ŽITAŠI İSKENDERİ

OKİTXUŞENİ SUPARA

Majurani fila

Geçkapuroni doguronepeşi majurani kłasişeni

**Abazastanişi devletiş gamamşkumala
Soxumi - 1937**

Ham kitabi nagamaşkumers.

Ham kitabi gamulun, maartani Lazuri konferansis yezdimeri geulvaş do ağani Lazuri alboniş sekziyaş metestikeri nenate.

Manebra mamgurapalepe!

Ham kitabiş korekturas xilafi boncape ren. Ham xilafi boncate çareri nenapeşi, onžoraneri nenape kitabiş oçodinus meçaberi ren.

Karta dersiş meçamuş oras ham xilafepe mamgurepes oxožonapit do elakteri mo igurfan.

Seidi Koseşi

Nenagenkturu: Mamedi Vanişi

Texnikaşi redaktori do nagamaşkumers: Seidi Koseşi

Oguruşa

Hayde eyselit, bigzalat,
Oguruşi divu ora!
Supara şkuni kai biķitxat,
Raķanis keşaxtu mjora...

Doguronis

Sersepete moiķalu doguroni...

Xeleberi berepe defteri do supara xes dokaçeri unķaņunan ar ķlasişen majuranişa.

Karta ķlasişi neķnas karķali nonķaxun. Çkuni neķnas menķaxeri na ren karķalis haşo çareri ren:
Amaptişķule ma kobżiri çkimi goķõneri manebrape. Kartak muşi svas kodoxedu do haķi
artikatis muşi monçinoraşi noxenepe oķirams.

Rizak germas na skidunan skidinapeşi mgeri, mtuti, munçkvi, meli do ķvenuriş haķo mskva
suretepe dovu.

Omerik hemuşi noxene ar mskva kefi uğun hek lemşis cigeri eynaperoni parpalepe, mçacepe,
bobonçvape do çeşi-çeşidi buzulape doxomineri renan.

Nadiyek, ķoçis keari na meçams mķķalepeşi ķolekķiya dovu.

Mati tutunis na naķilen çulinapeş suretepe do mķķalepeşi ķolekķiya berepes boķiri.

Monçinoras mu doņit do mu bżirit artikatis buķumerit.

Haşo geboçķit oguruşi ķanas.

Mçima

Çuķa borķişi, ma germaşa bidi çuburiş okorobuşa. Germaşa komeşapti çuburi dobķorobi do
oxorişa oxtimu guris meķamilu.

Emedeni mķķupi divu, mçima domçimu do xonķu. Dido maşkurinu do didi çķoniş tude
eķapxedi.

Divalu ama te eşo çxanţumţuki, tolepe maçu do okobdvi.

Çkimi tiş jin mutxa doçķiralu do docģiralu. Uķule mutxa tis gemindgu. Ma gebikti do
dobicini mçima diçodaşakis.

Şuri komobiģişi germaşi mteli ncalepeşen ķaņumţu, ķinçeppek ibirtes do mjoraşi tenak isterţu.

Didi çķoni meţaxu do hemus ķoma yuluţu.

Çkimden gomorgvas çķoniş noţaxepe żiţes.

Dolokunu çkimi mteli şu ũ do xuras noçabuţu. Tis ķropi yemixtu do çuçuķa maçuţu.

Kudi çkimi kobżiri, kebzi çuburepe do oxorişa dobarçi. Oxoris miti var ũ. Ma mçķudi
dobgori do ũbu yorģaniş tude kodobinciri.

Gobķuķxişķule bżirumki, çuburepe çkimi dogubes, ũepuris kogedves do oçķomu guris
uğunan.

Uçķimeli muşeni imxort! Mado dobiuri.

Muşeni incir? Moxti ķaņineri do çķomi.

Haķi mu pa miķves.

Mçima mçims kiķa-kiķa...

Bimgarai vana biķiķa?

Memşvelalepe

Taroni oĸomŷĸupu, uĸa mĸimoni þula muluŷu. Kolmanurepe tutuniŷ maĸazaŷa unĸaþuŷes. Maŷinape, tutuni geĸideri gale renan do maĸazaŷa amamalu unŷu.

Kartak mani dulya ikomŷu. Ama þula daha ĸaþineri muluŷu. Jur-sum mĸxu mĸimaŷ ŷaþu leŷas melu.

-ĸaþineri, mani! İcoxomŷu bigadirik.

Oŷĸenan Kolmanurepek, darĸel-darĸeli unĸaþunan berepe mĸita mandili alis goĸoreri.

-ĸaobate, manebrape! Selami komeĸes berepek. ĸku tkvanda meŷveluŷeni moptit.

-ĸai oras komoxtit, þalikarepe ret!

Dulya igubeŷu. Mik maŷina amaimerŷu, mik onaŷe ĸalati moimerŷu, mik dengi maĸazaŷa mendimerŷu. Haŷo oĸonĸeri mencelepete dulya omĸimuŷakis doĸodines.

Pioneri

ĸku þoromt bandaras

Mteli mĸita peri

Languri do xangami

Muruŷxi taneri

ĸku boret þioneri

Do mteli ari

Gobulurt meoneri

Var meþĸirdurt ĸkari...

Fevzi do Faiĸi

Jur bere, doguroniŷ ŷoxle avlis isterteŷkule, ĸuŷa-ĸuŷa ĸalipiciŷa mendaxtes. Faiĸis ĸuĸxe gelustu do ĸalis kodololu.

Onĸviru emus na var uĸkiŷuŷeni ĸalik nimerŷu do bere iŷkvideŷu. Faiĸi ŷiruŷkule, Fevzik biga nunĸu do Faiĸi komuŷletinu.

Mu zoþonan pukurepek

ĸuĸuŷa Evni do Semaxeti da do cuma renan. Hentepe zenifa ides do golva ikomŷes.

Zenis pukurepek þici kogonŷĸesdoren do ŷura gonŷudoren iri ĸele. İxi golubaruŷkule pukurepek ŷi-ŷi-ŷiya do mutepeŷi osinapus kogeoĸĸes:

- Mu norenya, muŷ osinapu ren, mutxa ucis gemasvenya? ĸitxu ĸuĸuŷa Evnik, Semaxetis:

- Haya pukurepek zoþonan! Tku Semaxetik, - ŷilit ŷilit pukurepe, xes dikaĸitya, dido megamskvananoren.

Doguroniŷa mendamiĸitya, ĸolekŷia dovıt, digurit ĸkuni oskedinu, oxoŷonit mi noren tkvani dosti duŷmaniya!

Evnis dido axelu do ŷaŷi-ŷaŷiya do oxoronus kogeoĸĸu.

Evni do Semaxetik dido eyna-meyna pukurepe doŷiles, oxoriŷa mendiĸes, doxomines do doguroniŷeni zenis na renan pukurepeŷi ĸolekŷia doves.

ĸuŷa birapa

Buŷĸucik topuri ikoms, murik ŷĸari moiĸams.

Buĥkuci ubecġaŝi murik ti kodoliġams.
İsina mot meoġumt, yelik dada moiġams.
Pukuri doġorobums, žipuriŝ dudis keiġams.
Gverdi muşişeni do gverdi ma oġomiġams.

Jur Ķinaxona

Ar mġġaduk jur Ķinaxona doġġadu. Martepok eġopes. Arik moiġu do ožudes kogoladu. Majuranik iri dġas dulya ikomtu. Ar oraŝkule martepok artikati izi'ireŝi Ķinaxonapes gonžġedes. Dulya na ikomtu marteŝi Ķinaxona ġxanun, randun. Majurani marteŝi Ķinaxona mjangiŝ ġġomeri ožudes gelažiŝu.

-ġkimi Ķinaxona mtel mjangiŝ ġġomeri ren do skani muşeni randunya? Kitxu dulya na var ikomtu martek.

-Ma iri dġa dulya bikom, skanisteri mžudiŝi var pxerya! Nena geuktiru dulya na var ikomtu martes.

Madulyeşi piġi iri svas randun...

Mamponu badi

Ar dġas ar badik, baġis mžxuli geomponamtu. Ar pġalikari naxolu do užu:

- Cumadi, mu ikom, muŝeni geomponam, hamuŝi mžxuli ŝamegġiŝasenya? Si doxedi, moiŝvaciya!

- Var, var! Nena geuktiru badik. Mati komiġkin na var memġiŝun. Xolo ġkva mitiŝi berepes meġiŝasenya do Ķai dažonanoren, ma xolo gomiŝinanoren, ambarepe ġkimi iri žanas aġaniŝen aġani tkvanorennya. Haŝo guris meġamilams do baġi moboŝenamya!

Ķoġi do mtuti (pġaŝura)

Ar Ķoġi do mtutiġala dosti dives do buleġiŝ nebra otasuŝeni oġoitkves. Ķoġik tku:

- Ma, mtuti, ciyaki miġuŝas, edo si buleġiŝi dudi.

Ķai buleġi dirdudoren; Ķoġik kezdu ciyaki, mtutis komeġu dudepe.

žana golilu. Majurani žana komoxtu. Purkina konaxolu. Xaġkura dodgitu. Ducoxu Ķoġik mtutis do tkumers:

- Xolo nebra pxaġkat, mtuti.

- Ķai, pxaġkat! Hama haži dudi skani ivas, edo ma ciyaki miġuŝasya, tku mtutik.

- Si na ginonsteri ivasya! Ķoġik var moivaru do haşote oġoitkves.

Lazuŝi doxaġkes. Ķai lazumi domzgucu, Ķoġik kezdu dudepe, mtutis ciyaki anġu. Koxožonu mtutik Ķoġik na moġerdinu, igzalu germaŝa do hemuŝkule Ķoġikala dostoba var ikoms.

Getasule

Ehe, hak ren mġkaŝ peroni,

Ķromi gunže oŝmeŝoni.

Mžika, ginon na noġġomi,

Toli gaven ġilamroni.

ŝuġa irden, imġxvanen,

Sari divu, ididanen.

Heya ŝuġa xvala va ren.

Ha oxori možipxeri,

Mus skidunan, okonçeri,
Pencere, nekna mozdimeri.
Kçe şukaşi şas cumalepe
Hek ožkedi, baluržagepe
Kodicines gomşikeri, mJORasteri.

Muk mu meçams

Handğa çkuni sinifişi berepe mamgurapalekala getasuleşa ides. Getasules kobžirit lu, baluržagi, şuka, lobiya do çkva zamzavati.
Mamgurapalek oxomožonapeski, bazi lilvepek koçis oçkomale meçaman. Koçikti hentepe orgams, uxezmeřams ukule imxors. Ama mu imxors? Bazi lilveşi pavri imxors, bazi lilveşi ciyaki, bazi kařali, baziti mçanari.
žkomila, luk pavri momçaman do çku mutepe bimxort.
Buleki do redisik ciyakepe momçaman do çku mutepe bimxort.
Şuka, baluržagişi çku mçanari bimxort.
Lobiya, lazufi do diķaşi kaçali bimxort.
Hašo koçis meķneri na renan lilvepek çku oçkomale momçaman.

Languri do xangami

Xvameri řa si xangami.
Var gondunun coxo skani.
Ebiselam iri çumani.
Pkosum, pağum şici skani.

Coxo skani, bedi skani.
Doşçari coxo çkimiķala.
Hažişķule si xangami.
Var megşkomer şoşe xvala.

Languriti xangamiķala.
Haži dives cumalepe.
Var doskidun şoşe xvala.
Var malenan uça dğalepe.

Parpalepe

Dido parpali putxun baği do getasulepes. Mskva renan. Msvalepe muşi çereli! Bazi randun mteli dunyas na iziren perepete. Hama ham mskva parpalepeşen didopek didi zarari meçaman. Parpaliş markvalepeşen gamulun munşuri.
Munşurepek imxornan zamzavati, meyvepe, tutuni, mutu va dişalaman. Bazi oras munşuri dido iven.
Amleni tereni gzaşi řkas tamo-tamo kogeočķu oxtimus. Uķaçxe muk dodgitu. Magzalepe gale gamaxtes, mu ivuya, ožiramuşeni. Terenişi gzas kožires dido mçxu munřuri. Hešo didi řuki tereni var agzalu.
Haya şes kçe lumçķomu parpalişi munşurepe. Tereniş gzaşi juri ķele izireşes luşi onape. Hama ar luşi buřķa var izireşu, xvala ģeri doskidu.

Munťurepek mtelixolo očkomesdoren. Haži, očkemale čkva var žireškule, munťurepe gzas gedgites očkemale ožiramušeni.

Mjvabu

- Mjvabu, mjvabu! Geči, kařeři geči! Uramtes berepek.

Ham žiřape kognuškule, mamgurapalek doguroniřen gamaxtu do berepes ducoxu:

- Mjvabu mot ilumt? Kitxu mamgurapalek.

Nena mitik var eřiđu. Mitis var učkikuki, muřeneni ilumtes.

Mitis nena var geaktiruřeneni mamgurapalek mjvabuř oskidinuřeneni berepes oxožonapu:

Mjvabu kočiři dosti ren. Mutu ožiľu vana zarari mjvabuk var mečams. Xvala xes ezdimu do okaču var unon. Mjvabuři mteli xura řuřuzoni ren, řuřuzepe muřiř gamulun xřamoni zomini. Hemute kočis ľkebi uzirins.

Dğaleri mjvabuk incirs soti mžkupis, larde svas. Muk lumcis uyondams. Olumceraři gamulun avcobařa.

Ehe dobažiři isuruns. Mjvabuk kožiru do tamo-tamo naxolams. Naxolaři, žkař, nožxonťu do dobažiři na řu svas va ren.

Mjvabuři nena bjuri ren. Muk řiciř doloxe ukačxeneri ucite var, edo žoxľeni ucite nonoxeri ren. Nenaři ukačxeneri uci mořletineri ren. Mjvabuk gamaľkomers heya gale do, mčaboni lemčkvate sveri na reřeneni mjvabuk na čopupspe, nenas načabenan.

Mteli seris imxors muk munťurepe, dobažiři, penžo do seris na gamulunanpe, getasules, onťules, bağis do onas zarari na ikumanpe.

- Mjvabu kočiři dosti ren. Mo ilumt, mjvabuři ti čvit.

Hařo dočodinu muři otku mamgurapalek.

Xalidi

- So rťi, so rťi Xalidi?

- Čxomis borťi, nandidi.

- Gačopui Xalidi?

- Var mačopu nandidi.

- Mu řčkmaten Xalidi?

- Lu řčkmaten nandidi.

Čkimi dostepe

Čkuni getasules kečkindu dido munťuri, mskinura do čxvindingingila bobončva.

Karta dğas ma bziromťiki, luři, kromi do buľekiři pavrepe mutxanik xvaťums.

-Muk xvaťumsma do karta dğas čumandeli, ondğeri do olumceras ožkomilus gebočkı.

Mžika orařkule ma kobžiriki, namu buľkapes ma kobžiri čxvindingingila bobončva, mskinura vana mčipe munťurepe, hek pavrepe xvaťeri renan.

Ma kogebočkı okorobus. Dido bobončva do munťuri dopkorobi do dopčvi.

Hama mžika orařkule, hentepe xolo kečkinduťes.

Ar fara, řkorobumťiři kobžiri mučo kařineri mtxolari oxuľkvařu ar bobončvas do ar řvacis očkomu. Očkomuškule xolo unkařu řukařa do hekti očkomu didi munťuri.

Ma uxonkanu kodopxedi do mtxolaris božkerťi.

Mžika orařkule ma arčkva sum mtxolari do ar mačabule kobžiri. Hentepek hekole-hakole unkařuťes do munťuri, mčaci, bobončvape mtelixolo imxorťes.

Ukule mayareli maĥaki kobžiri. Hemukti mtxolari do maĥabulesteri ĥkimi getasuleŝ duŝmanepe imxorĥes. Haŝote oxobožoniki, mayare maĥaki, mtxolari do maĥabule ĥkimi dostepe renan.

Baği

Mu oxelu ren, ožķedit!
Baği ĥkunis uŝkurepe,
Mžxuli, txiri, omurepe.
Tolepe ĥkuni oxelaman.
Hek urženi mĥxu toloni,
Hak portuĥali omjoroni.
Mskvana muŝi možĥraman.

Xarķiŝi ťoĥi

Germas irdeĥu mĥkuri uŝkuriŝi nca. Ar oras germaŝa komoxtu mabađe, kožiru ađani uŝkuriŝi nca do tkumers:

- Mu mskva nca hak irden, haya domapelenya.

Tamo keŝantxoru nca ciyakik, pesopes mutu ziyani var avu mendiğu oxori muŝiŝa do hek orgonepuna muşis kodorgu.

Majurani žanas komoxtu mabađe xami xes dokaĥeri.

Muk komeķvatu ncaŝi mĥķaŝperoni dudi, doskidu xvala ťani. Tani xamite oķoĥķoĥu muk do ĥai uŝkuris ķeĥi kodoloŝkvinu. Uķaĥxe yaras dusu do paĥavrate kogokoru. Dižabunu uŝkuriŝi nca, hama ađne do menciloni na ťuŝeni maniŝa diķau. Xarķiŝ ťoĥiti hemus elužķu.

Ncas zomini ťoĥik ŝums do ĥaĥineri irden, eŝimers ar purciŝ jin majura purcepe gonžķams buĥķape.

Sum žanaŝķule ķĥe guliŝperiŝ pukurepe dopukures.

Stvelis pukurepe naĥes svalepes komuinĥes uŝkurepe, dido loža do memĥitaneri.

Uşkuri

Haŝo ťeni do ŝuryani,
Loža zominite opŝeri,
Ar ķele ĥai gomĥitaneri,
Ĥkva ķele mteli okroŝperi,
Uşkuri ĥkimi memskvaneri.

Miĥuriniŝi bağis

1935 ž. Bulvaŝi 7. I. V. Miĥurini ŝuri komeĥu. Hemu ťu didi coxoni mabađe. 50 žanaŝen meĥa hemuk iĥaliŝamĥu bađiŝi dulyaŝ jin. Hemuŝi dulya ađani cinsiŝi do ađani sortiŝi meyvepeŝ gamamalu ťu. Hamuŝeni kemuk žadumĥu, goŝogorumĥu ĥai na ren meyvepe do gemponute daha ĥai meyve ikumĥu. Arĥkva hemuk iniŝen na var aŝkurinenan lilvepeŝ jin iĥaliŝamĥu.

Ĥariŝi oras dido ĥetinobate Miĥuriniĥ skiduĥu. Muŝi oĥaliŝus ĥariŝi xežalak paxa var gedumerĥu.

Hemus para ĥkar var meĥamĥes do varti nuŝvelĥes muşi dulyas. Hemuk opuĥarepeŝeni iĥaliŝamĥu hama muşi noxenupe hentepesxa var niĥes. Xvala xampa do mulkedarepek muşi ağani cinsişi meyvepe ixmarĥes.

Sovetyari pala onçinuşi oras Leninik mtelişen žoxle Miçurini kogaşinu do muşi oçalışuşeni para komeçu.

parťiya do xežalak Miçurinişi noçalışupes didi paxa gedumers. Hemus na unťu řonari para meçamťes do hemuşi dulya omçiranuşeni komeçes dido leťa. Hemus uyonuťu dido mamgure do memşvelalepe. Miçurinis duxarses Leninişi ordeni. Miçurinik dido acayibi şeyepe dovu.

Aha çuçuťa mžxuliş ncalepe. Hasteri çuçuťa ncalepes meyveş mežilu çetini va ren. Oxezmeťuti řolayi ren.

Aha vişneşi nca. Heya stolis irden.

Hasteri çuçuťa ncalepes mçxu do zominoni meyvepe niçanenana. çuçuťa ncalepes dido çuťa sva unon, hama meyve hentepek dido moimelan.

Miçurinişi bağıs hešo uşkurişi nca renki, hemuş tude ežanciruşen mçumalepes aşkurinena. Melasen uşkuri maťen do dabaren na geçu svas.

Hasteri uşkuri ancak jur xete ikaçen.

Dido didi inťeresoni şeyi ren Miçurinişi bağıs. Ağan meyve, zamzavati gamamaliş oguruşeni iriķeleşen bağışa mulunan mabağepe. Hentepek ini memleketepes na nuxondunan meyvepeş oxenu iguraman, meyve çkar na var irdeťu svasti meyveş orgu iguraman do dunyas çkar na var řu meyveş omralu iguraman.

Mçumale

Stveli. Kolmanişi bağıs izirenan mçxu do zominoni uşkuri do mžxulepe.

Karta dğas şiluman meyve. Hama haķo dido renki, oncğonu var naçişinena do buksepete uşkuri do mžxuli bağıs řin. Olumceraşi badi Xasani bağışa nulun. Hemu mçumale ren. Karta dğas Xalidi mota muşik oxvežams:

- Paşuli, mu iven, mati bida oçumaluşa!

- Nciri mogixtasen, var gaçven, mota çkimi.

- Var paşuli var mancirasen, var bincir, pçvare!

Ar fara Xalidik dido oxvežu. Taroniti řai řu.

paşuli razi divu do Xalidi oçumaluşa mendiyonu.

Bağıs mosindo ren. řas milioni lukunasteri muružxi içven. Tutati extu. Muşi tek bağıs konutana. Hešo mskva divuki, otkuti var itkven.

Şurani xomula tipis Xalidi kocans do muružxepes ožķen. Mu eyna-meyna muružxepes cumxurepe renan. Bazi ķinçis nungaman, bazi angis. Aha tuta. Heyati mçire, gomorgvaleri nunķus nungams. Ožķedu, ožķedu Xalidik tutas do hemus heyada didi limoni dařonu. Gořomalu guriş kodolingu hama xe var meçişun. Muķonariti menceli meçamťu mutu var ivu, var naçişinu. Ar gunže řalami kořiru Xalidik, kezdu do hemute hemus na dařonu limonişi oçxalus kogeoçķu. řalami monķa na řuşeni hemus řai var akaçu, xes gamustu do Xalidis maťu. řalami maťuşi sersi ignu:

- çe mu çai mçumale şidoren!

pařulişi sersi na ren Xalidik içinu. Toli gonžķu. Gožķedu iri ķele. So ren tuta, so ren muružxi, dğaleri divudoren.

- Mu řai çvi! pařulik iziřams. Mtugis ar mžxuliti var naxvaťu.

Ucoxinu musafirepe

Purkina do monçinoras mžkviťurape bağıs var amulunan. Ama inuvas hešo va ren. İnuvas mşkorineri renan. Mtviri mteli komotumers do oçķomale var iziren. Gorman geari uci gunžepek. Gores, gores do ar bağık kamaxtes. Bağıs ağanı uşkurişi ncalepe řes. Hentepeşa mžkviťurapek naxoles do řķebişi oxvaťus kogeoçķes. Bazi ncalepes mteli řķebi goxvaťes.

Purkina moxtaşi ciyaki do pesopek oçalışus geoçkanoren. Ehkarişi ožinžus leŕas geoçkaman do jin buŕkapeša eŕimelan.

Buŕkapekti gearişi ogorus geoçkanoren do ncaş ŕkebişi doloxe neçonuman heya tude ciyaki do pesopeša. Geari mžkviŕurapek na goxvaŕes svaša komulun do kododgitun gza mekvateri ren. Çkva soti oxtimu va ren. Ciyaki do pesopek buŕkapešen geari iyondaman. Buŕkapek ciyaki do pesopešen geari iyondaman. Ama geari var ulun. Hemindoras nca xomun.

Mžkviŕurapešen muçoşi nca çvare?

Kolmanurepek žoxle çalate kogoçores ncalepe, ama mžkviŕurapek çala doxvaŕes, kogoşobğes do xolo ŕkebis meçişes. Arçkvati çalaşi doloxe mtugepe meşaxedes. Haži hemti mžkviŕurapek hemti mtugepek ncaş ŕkebişi oxvaŕus kogeočkes. Hemindoras dažite goçoru moingones. Hemute kai ivu. Dažišen mžkviŕurapes aŕkurineŕes do ncaša var naxoluŕes. Majurani kolmanis kai çoberi doves. Çoberişi yanis mžkviŕurapek žxonŕunan, žxonŕunan hama bağis var amalenan. Haşote komuçites.

Duŕmanepe

Mskva ren bağı. Mu kai meyvepe hemus uğun. Berepes dido kai ažonenan meyvepeş oçkomu. Ama meyve ginon na, hemindros bağısti ožkomilu unon.

Bağis dido duŕmani uyonun. Muşi duŕmanepe eyna-meyna renan: mçiŕe, çuŕa, didi na isurins, na buzulams do na putxun.

Hamuŕeni bağışi oçumalu unon

Suretis ožkedi, hek gexen ar bağışi duŕmani. Haya çuŕa ama didi duŕmani ren. Muk xvaŕums buŕka, kurumpi, pukuri. Meyves komeşulun do tamo-tamo imxors.

Galendo kai uŕkuri ren, mskva. Giçkinki, ŕekeristeri loža iven. Ama ar noçkomi, vana gverdiša oçokvati do hek kožirum mteli xvaŕeri, gouçaneri guri muşi.

Ožkedi omuris. Loža zominite oipşu, oçkomu guris dogaven, naxolur do xvala haži žiromki, ar gverdi muşi mteli çkomeri ren. Mik çkomu? Xolo bağışi duŕmanik. Duŕmani mekarbuŕeni unon duŕmanepeş oçinapu. İçinit bağışi duŕmanepe, igurit mutepeşi oskedinu do hemindoŕkule yeçkviduŕa idit.

Ar gurişi mçumalepe

Ar opuŕes dido bağı ŕu. Hešo izireŕuki, opuŕe çkar va ren do xvala ar didi bağı ren. Purkinas opuŕe mtel pukuroni ŕu do pukurepeş ŕura mendra nuluŕu.

Bağepes putxuŕes xelineri kınçepe. Mutepeşi obiru do oçikinun ordonari çumandelişen limcişakis ignapeŕu. Stvelis dido meyve pavrepeş doloxe meşobğuşu. Hak ŕes gookroneri mžxuli, gomçitaneri do loža uŕkuri, zeniperişi omuri.

Hama ar oras berepek koçkoibğes do goşobğes kınçepeşi obge. Kınçepe igzales do var uçuniktes bağepeša.

Komoxtu stveli, uçkule inuva. Xeleri purkinati komoxtu. Hama bağepes misa ŕu, derdoni ŕes bağepe.

Keçkindes munŕurepe, namupe žoxle kınçeppek na imxorŕes. Munŕurepek oimxorŕes purci, pukuri do pavrepe. Teŕeli dgites ncaepe, muço inuvas na renansteri.

Stveli komoxtu. Bağepes varti mžxuli, varti omuri, varti urženi, varti mandarina ŕu.

Stvelişi orgu

Stvelişi otasu do orguşi plani Kolmanişa komoxtu.

Mtelişi okobğalas mçıpaşaşi hemus ožkedes do dotestikes.

Karta brigadak kezdu muşi payi. Brigadaşi doloxe karta kerkelisti komeçes muşi plani. Haži iris uçkin muşi dulya.

Brigadak brigadas, kerkelik kerkelis sožoçoşinuşa docoxes, okoitkves picalapeşeni do oçalışus kogeočkes.

Kolmanurepek do umçane cuma muşik muçoşi içalışaman. Vedadik koxožonu do dersişkule užu İba na coxonu kai manebra muşis:

- Ar kerkeli skanikala doboteşkilat! Dobgorumt kai berepe do hentepekala kaxeşa dobiçalışat.

- Dido kai, hama muş jin biçalışaten? Kitxu İbak.

- Hayati ma gonkvateri miğun. Haži borgaten uşkurişi orgonepe do mutepeşi doloxe ptasaten buleki do redisi. Uküle, purkina moxtaşi, mandarina doborgamt do arçkva doptasumt şuka, lobiya do mergya.

- Razi bore, hama lefa mik momçanoren?

- Hayaşeni osimaduti var unon. Kolmanis lefa opşa ren, momçanoren. Hama ma kogiçkin mu guris miğun?

- Mu giğun?

- Leniniş sokağite ida na opuşes na gamaxtasteri kvazaliş kele ruba var izireni, hek ma lefa kobžiri.

- Hek muçoşi iven? Kitxu İbak.

- Muçoşi giçkini? Aha hemus ožkedi!

Vedadik defteri komoşiğu, gonžku do hek İbak plani kožiru.

- Zirumi, hak iri kele doloruba... şkas adasteri ebuksineri lefa ren. Hemus txomu do dažişen mefa mutu var gaziren. Hak dopat çkuni ona, oxožonapamtu Vedadik, hak oktikala jurşilyaaşoş vana sumşilyati kvadratonı mefro iven.

- Dido kai dulya komoingoni, dido kai užu İbak. Ma razi bore. Haži mi ebzdat çkuni kerkelis? Jurikti kogeočkes goşogorus. Ordo doçodines do na goşoşxunes manebapes ocoxinuşa ides. Kerkelis amaxtes vitojur bere. Ma kerkele Vedadi doşopxes. Vedadi doşopxeşkule xeleri berepe mutepeşi onaşa igzales. Hak iri kele kogožkedeşkule doves okobğala.

- Berepe! Ada çkunis çku borgaten kai cinsişi ncalepe, biguraten hentepes na ukoreman oxezmeu. Kai buxezmeiaten baği do getasule çkunis do hemindos mtelişen dido monoçane domovanoren. Ada çkunis “Agroşioneriya” coxo gebodvat!

- Dido kai, dido kai! Ar sersite berepek nena geuktures.

- Vedadi, “agro” mu tkvala ren? Kitxu şapak.

- “Agro” haya Urumulit lefas uşumelan. Hama haži “agro” mtelik ixmars, mteli dunyas uçkinan: agronomi, agronomiya, agrominimumi do çkva hamusteri zişape.

Haşo doteşkiles pionerepeşi borgos “Agroşioneriya” coxonı kerkeli.

Saati

Okinya var uğun çkari,

Dğa do seri irar buzals.

Ognare niuci seri.

Var meçirdun poşe dulyas.

Tirik-tirik, tirik-tirik,

Kognit sersi çkimi irik.

Tamo-tamo seri mulun...
Ncireri renan bere-bari,
Heya xolo tkobaşa gulun,
Dulya ikoms kançums zori.

Tirik-tirik, tirik-tirik,
Var goğuras epçi ncirik.

Eyseli çuçuşa bere,
Mo gololapam si ora,
Saatik gicoxoms so re?
Raçanis moçilams mçjora.
Tirik-tirik, tirik-tirik,
Mo gocginamçan tkva ncirik.

Meçxvinoni

Bresçi anteroni, çuçuşa memxirale, diça, lazuşiş kaçalepeş gonçaneri mçorobale, mi noren?

Pçkodumt

Raçani raçanişen maçali ren. Mteli svas ncaepe. Kaçineri çalepe geulunan zuçaş kele.
Gzaepe nçule, endra-gendra renan.
Mçima domçimu na gzas var galen, çalepe irdenan koçis varti çxenis meçalen.
Vana mtviri domtu na xolo gza var iven. Hasteri oçiramu tu raçanoni açanis.
Hama haçi, mteli dikturu. Kuçxeş gza omçiranaman, doves avçomobili na goilen gza xolo dido açani gzaepe ikuman. Kaçineri çalepes doves kiçinaşi xincepe. Çalepeş mencilite oktaman didi turbinape do elektrikişi te içven raçanoni opuçepes.
Ko, çku dopçkodit soçialistoni oskidinu.

Elektroştançiona

Mçita çalis pçanda sotxa amçveçu.
Muk jiralamçu, ezdamçu kvalepe, leça do mteli geimerçu çale, zuçaş kele.
İrdaşi hemus heşo guri malemçuki, gamuluçu gza muşis nonkaçinamçu onapes, ezdamçu do mendimerçu. Dido zarari meçamçu opuçarepes.
Ar oras noçaşen koçepe komoxtes, goxtes, goççedes çalişi pçicis.
- Dido kai çali renya tku ar noçari koçik.
- Dido paçi çali renya tku opuçarik.
- Eee, si hemuşi kaoba var giçkinya tku noçarik. Çku hak elektroştançiona pçkodaten do tkvani oxorepeşa telite te mendagişkvatena.
Mtiniti, mçika oraşkule komoxtes dido koçi do kogeoççes oçalişus.
Çoxle doves didi gza. Avçomobilepe eşaxtes hem svalepeşa so çoxle şkurnate do zorite çxeni eşuluçu.
Jur çanaşkule çalis kvaşçoberi doves, çaliş ççari didi turbinapes mendoşkves do çoxle zarari na meçamçu çalik haçi opuçe otanams.

Kçe, didi oxoris didi makinape kododgines do hentepes ožkomilušeni, sšanžia mučo xeneri ren, elektriķi mučoši ikomanya oçkinušeni elektrosšanžionašeni xolos na skidunanpe muluŝes. Ar oras pionerepeti igzales. Gzas ar badi, Memedi na coxonŝu, kožires.

- Kaobate cumadi!

- Guriš xelate, řaliķarepe! So ulurt?

- Sšanžiaša mebulurt cumadi.

- Kai, dido kai. Çkuni berobaši oras çku hasleri var mižiruŝes. Ğalis řanda geboķitxamŝit, mejapçamŝit var miçkiŝes muši meķnu, muši kaoba. Uķitxu borŝit, mžķupis molapxerŝit berepe. Hama hažŝi, hažŝi seriti dğaleristeri ren. Elektriķi tanums. Oxoristi mutxa xelapa do çkva oskidinu ren mažņonen. Ey gidi berepe! Dğaşen dğaša ağnoba ren, iri ŝeyis oguru unon.

Jur lamba

Kazyagiši lambak:

Marifeti varti unon,

Mcvešeburot,

Adeteburot,

řeçķo, lukunasteri

Ebzate mebidver ma.

Ho do tkva, ti možņoneri

Var megadvenan ebzate

Tkva lamba va ret,

Tkva ŝuše ret.

Mutus var irgur!

Ar nenate.

Elektrolambak:

Mu nosi tutxu ret,

Tkva dobadonari.

Fitili tkvani,

Mtini içven,

Hama te meçams muk

Mtanurak na meçams ķonari

Edo çkimde,

Te mulun didi

Hemušeniki,

žaš axiŝeli

Çkimi ren mzaxali.

Kazyagi ma var minon.

Keona telite momiŝkumers

Elektrosšanžionas

Na ren makinak.

Lukuna ŝuše va bore ma

Jur teli

Oķobdvaten na

Içvasen keona çkimi.

Keoçis dido mepçam keari.

Hažŝi oxogažņonui

Vana vari?

Musafirepe M.T.S.-işen

Çkuni opuşes Ķolmani doteşkiles. Mteli fuĶarape Ķolmanis kamaxtes do ar gurite oĶalıřus kogeoĶķes.

Leça oxaĶuři dido şu, hama mĶalıřu cogi dido var uyonuşes.

- Mu şat? Ķitxamřes artikatis Ķolmanurepek. Var memaĶıřinenan!

Ar dĶas iĶalıřamřeři, Ķolmanurepek koşireski, aş şraktorı mulun. şoxleneris mĶıta bandara ivalen.

- Mu noren, sole mulunan? Ķitxamřes Ķolmanurepek.

Komoxtes şraktorepe. şoxleni şraktorıs kogextu koĶı do duşu:

- MuĶoři iĶalıřamt, manebrepe?

- Kai biĶalıřamt, Ķetinobas var bořķert. Nena geukturu Ķolmaniři umĶanek.

- Ķku tkvani musafirepe boreť, hama Sovetyari musafirepe boreť: řoxle biĶalıřaten, meĶıřvelaten do uķule musafiriti dobıvapurť. Hařo řraktorıs na gextuk dotku.

Ķařineri ntxorumşes şraktorepek.

- Ordo maĶodenan ontxorı zoşonşes haşı Ķolmanurepek. Hele ořķedi muĶoři ntxorums, xut çxenis var naĶıřen hemus!

Lumcis mteli Ķlubis koķoıbĶes.

Traktorepe na moyonu koĶık oxoşonapamşu Ķolmanurepes:

- Sovetyari palanĶinalas kuĶkinki, mteli Ķolmanurepes var yaĶopenan şraktorı, otasuşi makinape do Ķombayna. Hamuşeni oteşkilams palanĶinalak makina, şraktorişi şşanşıape. Ham şşanşıapek mutepeşi makinape Ķolmanepeřa medařķumelan do mutepete ntxoruman leça, Ķxvaruman do Ķaluman.

M.T.S. haşo mķule coxona makine şraktorişi şşanşıa.

M.T.S.-s koren biblioteķa: hek ren Ķazeta, jurnali do Ķeřıdi kitabepe. Koren radio, Ķino, ikoman teatro.

şolitortalek namu na ren M.T.S.-is nuşvelams Ķolmanurepes xvala na renan opuçarepes.

- Moxtit Ķkuni M.T.S.-ışa, gořķedit, iĶinit Ķkuni oĶalıřu.

DoĶodinu muşi nena M.T.S.-ışen na moxtuk.

Meveşi oras

İnuvas didi ini do mtviri divu opuçarepes cogış oĶķomale var duskides. Mulkedarişa ides oxveşes. Muk Ķala komeĶu. Ķala na meĶuřeni Ķarta opuçarik leça uxaĶu mulkedaris.

Çkuni payı şu ar oktıs ořuřķaleři oxaĶu. Leça hek monķa, mķķuloni do daşoni şu. Olumceraşi domĶımu, leça diĶuĶkanu. Babas dido axelu:

- Ordo maĶodinenan... Hama muĶo kotani ulun!

Lumcineri gearı ořķķomitřķule Ķku kodobincirit. çxeni ĶuĶxe meķoreri tipepunaşa mebařķvit. Seri ouru do geķıtıuř sersite kogobķuřxi. Ma arşvacıs ebiseli do meucinus geboĶķı.

- Ma si goşırare... Uramşu mitxanik.

- Si mu ĶıĶın skanı oxoris rei?

- Hayde Ķařineri, toķı momĶı!

Uķule adimişi sersi bogni, mķķalepunař oşıralu do mteli mişa divu.

Çumandeli, ma bcanşişi, baba mulkedarişa mendaxtu. çxeni Ķkuni ķezate hemuşi tipepunaşa kamaxtudorşun do mulkedarişi koĶepepek çxeni oĶopeřķule mulkedariş oxorişa mendıyones dorşun.

Ar saatiřķule baba memřķuperi do doĶķındineri uķunıktu. Mişa muk doxedu leşas, zorilate geaķnu toma muşiş do mgarineri şu:

- So bžirare ma sum manati? Muşeni? Muk ti onkanamtu do nena var eşimertu. Kvazali toliş tude hemus uđuđu didi monođe, ucis dižxiri žurđu.

Ondđeneri geariş žoxle baba xolo mulkedarişa idu do dido oras var moxtu. Ma pıerfi çku na mtخورمیت oþuskalis do biyondinamti babas.

Mjora kagextu, mçita divu ža. Derdoni komoxtu baba.

- Si mutu çkomii? Mķitxu hemuk.

Mçkudi eşiđuşkule, babak kezdu çuđa menožile gurik na var ezdams steri oçkomu do ukule miđu:

- Oxorişa bigzalat!

- Hama žxeniş dulya muço ren? pķitxi ma.

Muk nena var eşiğu.

Lumcis, yano, çku oxorişa moptişkule mgarineri nana kobžiri: hemus uçkiđu mu belas doloblit.

Majurani do masumani dđasti mulkedarik žxeni çku var momçes. Maotxani dđas nana mendaxtu oxvežinuşa. Hama hemus mulkedarişi çođorik geakibinu do mgariner-mgarineri nana oxorişa goiktu. Geari oçkomuşkule baba xolo mendaxtu mulkedarişa, haya hamđđaner dđa majurani fara.

- Mu ginonan moğodit uçu babak mulkedaris.

Mteli žana gomindunun. Dotkuşkule muk kodoxedu merdevenişi yanis.

Muşi leđa babak na xaçkuntı oxožonuşkule, mulkedarik duxarsuvu. Muk žxeni oķonoktinuşeni doçinadu, para var guđuđu hama ar pđanda oxaçkuşeni babas nena guđuđu. Babak mulkedaris, kuxxes acundu do xeleri oxorişa komoxtu.

Mşkorineri žxeni çalas nanķapinu. Babak uđu nanas:

- Hele manişa mçkudi momçi, onas oxonuşa bidare. Aha ar doloni şora gomindunuya...

Kıralişi oras fabriķas muçoşi biçalişamfit (Madulyeşi goşinupe)

Ma mekaniķaşi fabriķas biçalişamti.

Çumandeli saati aşiş madulyepe fabriķaşa nuluşes. Xes hentepes geari boxças uğuşes. Geari var şaşi var iveğu. Oçalişuşi dđa 12 saatişi gololapus şu.

Xeşpaxa dido çuğa komiğuşes. Ar tutas madulyes uğuğu 17-18 manati. Vadeşen meçati moçalişapamşes.

Oçalişuşi xali dido çetini şu. Otexnales ixi guluğu gemomçimşes.

Vladimir İliashi bere Lenini

Noxoluşes Oktyabriş revolužiyaşi dđalepe. Mamgurapalek, Vladimiri İliashi bere Leninik muçoşi madulyepes gožoncđonu oķokidinuşa oxožonapus kogeoçķu do ukule ķitxu berepes:

- Oxoris mitik mutu Leninişeni dogižvesi?

Nadiyek xe ežazdu do tku:

- Baba çkimik dido mižumers. Muk Lenini žiru.

- Hele dotkvi, mu niucamti?

Nadiyek kogeoçķu otkus, hama var atkveğu, çuçuğa ren, çetini davu.

Mamgurapalek ķitxu Nadiyes.

- Baba skanis moxtimuşeni boxvežat na, moxtaseni, si muço isimadam?

Nadiyek nena geukturu: Moxtasen, moxtasen.

Var moivarasenya.

Nadiyeşi baba. Mtiniti lumcişe komoxtu.

Heya ũ jurneçdovit Źaneri madulye, tis toma kçeķateri do oŹmeŹoni. Hemuk Źoxle gamaxtu do osinapus kogeoçķu:

- Hele Sovetyari CumhuriyetiŹi aġnemordale dobadonarepe, osiminu ginonan, niucit.

- Haya dido oraŹ Źoxle ũ, heŹo eçdovit Źana diven. Ma hemindoras çuĤa biçi borĤi do mekaniķaŹi fabriķas biçaliŹamĤi. Baba ma var miyonuĤu; heyama maŹınak doilu. Çķimi ķala skiduĤes nana, da do umķilaŹi cuma.

PskidurĤit çķu hemindoras dido meçireli: lavoni çķunis uġuĤu ar çuĤa oda. Larde oda ũ, çuĤa pencerepe uġuĤu do hentepeŹ Źoxleti didi oxori na goŹudġiĤuŹeni odas mġoraŹ te çķar var amuluĤu. MŹķupi do Źuri oķoçoperi ũ.

ķarta dġas otanuŹakis, ignapeĤu geliķoniŹ sersi. Haya madulyepes fabriķaŹa ucoxomĤes. Ķaġineri ebiselamt. Nanak mutu geari doxazirums. Obimxort do Ķaġineri adimite mebulurt dulyaŹa. Dulya çetini ũ, 16 saati dġas biçaliŹamĤit. BiçaliŹamĤit dido hama para çuĤa momçamĤes. Çķu çuĤa momçamĤes hama fabriķaŹi mancek dido mogamĤu.

Ar fara ebuŹġes çķuni fabriķaŹi madulyepe. XeŹpaxa odidanuŹeni oġorus kogeoçķes. Mancek uciti var meġu. FabriķaŹi avlis kogamaxtes madulyepe oķobġala oxenuŹeni. Gamaxtu ar madulye do tķu:

- Var geboçķamt dulya oxenus, xeŹpaxa var mominŹinaŹakis!

Çķu mebiucamt, koya buŹumert, hemuŹeni hemuk isa na tkumersŹeni. Emedeni mitxak douru:

- Ķazaķepe, Ķazaķepe!

Gomabġes Źxenoni Ķazaķepe do ķamçite geçamus geoçķes. Ma jur fara Ķaġulas ġemçes. HeŹo ġemçeski, porça oķomibruŹu do diŹxiri kogamaxtu. GoŹibġes ķoçepe.

Eç ķoçiŹakis oçopes do prangaŹa mendiyones.

HaŹo ũ çķuni oskidinu.

Amleni ar umçane manebre çķimik domicoxu:

- Komoxti miŹumers, lumçiŹi oxori çķimiŹaya.

Mendapti hemuŹa. Hek eç ķoçi koķoibġes doren. Didope madulyepe Źes. MutepeŹi doloxe gosarineri pimpiloni ķoçi ũ. Muk kogemiçķes otkus:

Tkvani oçaliŹute mance tkvani na izenginenseni tkva fuķarape oret.

Mancepe var omĤinatŹakis mutu ķaoba var ġaŹirenan.

Yeçķodan mancepe! Ti tkvaniŹeni, nebra artot, xe-xes oķoķlimeri içaliŹit.

Çķu buŹumert hemus:

- Mtini ren skani otku. Edo muço bomĤinat mancepe? HentepeŹ ķele ġolisi, hentepeŹ ķele çari.

Źoxle ķiralıŹi meķarbu unon. Hama ham dulyaŹeni madulyepes oķançu unon do muŹi ġarĤiaŹi oteŹkulu unon. Mteli madulyes opa kedġiĤas na ķiralis var acġinen.

Mebiucam ma do ġuris mavenki:

- Mtini zoġons hemuk.

Uķule ma bogni heyama Lenini na ũ. HaŹote ma Lenini koķŹiri.

Hem oraŹķule eç Źana ķonari ġolilu. Alamania ķala cengis kogeoçķes. Dido ķoçi cengiŹa mendoŹķves. Hekole mi uķuçxeli, mi xeeli ġoiktu. Bazi hek kodoxves. Mati askerobaŹa kemzdes. MuŹeni cengi ikomĤes: Çari, mulkedari do fabriķanĤiŹ ġuriŹeni. Kogeoçķes artikatis karĤalepeŹ meçamus. KarĤalis çareĤu:

“Yeçķodas cengi! Zenginepes dolvaktit.”

LeniniŹen muluĤes hem karĤalepe.

MenyaŹ ġale skiduĤu muk hem oras do hekolen ambari momçamĤes.

Sum Źanas cengi ikomĤes mexondinuti var nuxondes. Kedġites madulyepe, kedġites askerepe.

Leninik na moguramĤes steri, heŹo doġit. Çari bomĤinit hama muço pala bonçinat, maniŹa var masimades. Oratesi palançinala hemindoras diteŹkulu. Hama hemuŹe madulyepes mutu var naķneĤu: masermayepeķala muk koķoitku. Nizas kogeoçķes hem oras: mi orateŹi palançinalaŹ ķele ren. Mis heyama var unon. BŹirom ma: mutu ķai var iven, madulye ķoçepe,

muço ar, var idanşakis do mebiçari Bolşevikepeşi pãrtias. pãrtias oçalısu dido tu. Mteli fabriķapeşa mebulurt do madulyepes oxobožonapamtit:

“Koķoiķatit manebrepe! Koķoinçit tkvani madulyepeşi pãrtias do masermayelegeķala oķoķidinus hažı geiçķen.”

Ar fara bognit:

“Lenini mulun menyaş galendo.”

Bigzalıit çku vagzalışa hemuşi megapuşeni. Meydanis madulye do askerepe opşa tes. Mebulurt edo gurik mipatkals. Tereni komoxtu. Oxoinķanu opa. Bžiramki, avtomobilis mitxa yextu. Gomorgvas mtelik xe oķvažinaman. Mendabožķedişi heya ren, Lenini.

Dido ora meķilu, hama xolo emedeni biçini. Avtomobilis Leninik kogeoçķu osinapus.

“Mo ucert orateşi palançinalas. Heya zenginepeşi kele dgin. Palançinala tkvani xeşa kogužugit. Mteli xežala Sovetepesi Almanepe ķala var, mulkedari, mance do burjuapeķala cengiş oxenu unon.”

Ma guris domavuki:

“Hažı çku macģinenan. Gožoncģoneri miyonunan. Komiçķinan muşeni oķoķidinu domaçirenan.”

Haşoti divu. Arçkva naķotxani tuta golilu do madulyeppek omfines, orateşi palançinala do gužuges lefa mulkedarepes. Fabriķape, lefa mteli mazaxmate'epeşi xes divu.

Leninik domogures aģani pala onçinuş ožopxu muço iven. Hem oraşķule mazaxmafeş sovetepek pala unçinaman. Hem oraşķule mancepeşeni var biçalişamt. Hažı çkunda mitik çkvas oçalışute var mogams, ķartak içalışamans mtelişi meķnuşeni.

Edo mis oçalışu var unon, hemus çkuni doloxe sva var uğun.

- Muçoşi haya mtelixolo Leninik dovu? Kitxu berepek.

Madulyek nena geukturu:

- Xvala ar Leninik haya var vu. Hemuk mtelixolo dovu pãrtiaķala, namuk gožoncģonu madulye sinifis do mteli mazaxmeşepes.

Leninik gza ožiru. Leninik pãrtia oķonçu, Leninik tolepe gominžķes. Çku mogures, çuťa berepes, gamagindvaleski igurit do igurit. Tkva gožakturu oret.

Selami gožoncģoneris

Vladimiri İliaşi bere Lenini 1924 žanaş žanaģani tutaş 21, opuře Gorkis doģuru. Cenaze muşi Mosķovaşa mendiyones. pãfi ini tu. Sokaģepes daçxuri ogzamtes. Daçxurişa uluřes oľubinuşeni ini aves ķoçepek. Noģaşi şķagurişa oķoibģeđu dido ķoçi. Mutepe dido gunže şiriřite nobetis dodģinamtes. Liķatepeş oxorişi didi salonis canfu.

Vladimiri Lenini.

Muziķa ignapeđu derdoni! Doxuşi marşı gelaçamtes. Madulye do mteli mazaxmeşepe nuluřes mutepeşi ğureli gožoncģoneris, cenazes ožķomiluşeni.

žanaģanişi 27 cenaze mçita meydanışa mendiyones do dģaş 4 saatis gožoncģoneri kodoxves.

Hem oras mteli teres fabriķa, keşurintorupeş geliķonepek do ures.

İosebi Vissarioniş bere Sťalini

Kortostanis, Ķura ğalışi pıcis, koren noģa Gori. Hak 1879 ž. Vissarioni Cuģaşvilişi lavonis dibadu muşi skiri İosebi -na muluns- na diven mteli dunyaş mazaxmeşepes madulyeş ķlasişi do ķomunişuri pãrtiaşi gožoncģoneri. Hemus Sťalini kogeodves.

Vitoovro žaneri řuşi muk řuri do gurite madulyepes moşletinuşeni içalışamtu. Muk divu revolužioneri. Muk oķonçamtu madulyepe, oteşķilamtu morkvinape, namupeķ řķobaşa içalışamtes. Muk oxožonapamtu muçote iven çari do mancepes doloktinu.

Çariş p̄olisise otkobinuşeni muk iktiramtu muşi coxope. Hemus “manebre Daviti”, “manebre Koba” do haşo çkva coxope geodvamtes.

Polisik manebre Daviti gorums. Edo muk hem oras Çijikovi coxo gedvaleri sotxa içalışams. Çijikovi nokuçxeni p̄olisik dogoruşi, muk madulyepeş žoxle nena tkumers muço manebre Koba. Ukaçxeneri coxo muşi Sfalini tu. Ham coxo gedvaleri muk mteli dunyas coxoni divu. Ar fara var dido fara p̄olisik oçopumtu Sfalini. Dido oras molaxedu tu.

Sibiri do çkva mendrani svalepeşa surğuni žopxumtes. Hama surğunis muk imtaputu do xolo içalışamtu çkva žegneş tude. Haşo otxo fara hemus omfinu xeşa muxtemtu. Dido anamkeni çarişi candarmapes uğufes. Mteli oçalışu muşis, muk tu mteli mexoloneri Leninişi mamşvelale.

Lenini doğuru. Komunisturi p̄artiak, Sfalinişi gožoncğonute ikomtu Leninişi dulya. Sfalinişi gencomute şilyapete ağani fabrika dokodes Hemuşi megurute opuşarepek kolmanepes koķoinçes nebra do ar guriten içalışaman. Makina traktorişi ştanziapæk ağneburot onape xaçkuman. Sfalinişi coxinite madulye do kolmanurepek oteşkilaman gemçalepeşi brigadape. Mutepes kai oçalışu guris uğunan, hentepes uçkinanki, kai içalışaşi mteli çku na mikoreman dido iven do ordoşa ağne suverişa meķaxtasen.

Sfalinik moguraman: çkuni duşmanepes zaxmeşi gençku işinen, çkundaki, zaxmeşi hamuşi, guroнала do p̄alikarobaşi dulya ren.

Sfalinik micoxoman:

Yeçķodan bundurepe!

Ağne, gemçaleburot geboçķat oçalışus!

Skidas Komunizma!

Oķtyabri noums

Haya tu Oķyabriş Revoluziaş oras. Jur mçitagvardiuri didi kçe oxorişi neknaş žoxle oçumalus dgirtes. Kanaği na icginu do sovetepeşi xeşa xezala meķulun ognuşķule ar mçitagvardiurik užu majuranis:

- İşte doşit revoluziya.

- Diyondi, cuma mo gamçveřas! ya užu majuranik. Revoluziya daha var içodu. Ožķedare çku arçkva cengi dobikomt...

Mtini tu ukule dobadonarepeşi cengi tu. Ukule okoxu tu. Nakotxani žanaşķule mutepek artikatis kožires. Hentepes ar fabriķas jangeri makinapeş tamiri oxenu moxvadu.

Hemindoras majuranik maartanis užuki, hele haži revoluziya diçodu.

- Var, maartanik tku, mas kani nena dogižumer: revoluziya noums... Ham mteli makinape ağani makinapeşa oktiru unon. Çkuni doskidineri tere mteli dunyas iriše žoxleni tere ovapumu unon.

Revoluziya noums...

Çku p̄ķodumt

Didi sovetişi mžgalepe

Dulyape dido gožomizinan

Çku p̄ķodumt şaxta do gzalepe

Fabriķa, domnape

Oş-oş traktori gamabiyonamt

Pxaçkumt kolmanişi onape.

Jur mçita armiari

Ĝoman ma borĥi
dulya mxenale.
pçkadumĥi maşina,
bikumĥi kotani.

Handĝa ma bore
OĶoduř mçumale,
silahi bokaçam
ma mçita armiari.

Ma umuteli borĥi,
leşaş maxaçkale.
Bikumĥi lazuĥi
Meyve do Ķvali.

Handĝa skaniĶala
OĶoduř mçumale,
silahi bokaçam
ma mçita armiari.

Oçumalus

XarĶiři leşaşi ar mĥko var minonan. Hama çkuni leşaşi, leça çkunisti ar mĥko mitis var mepçaten” tku manebre SĶalinik.

- Var mepçaten, nena geuktures madulyeppek.
- Var mepçaten, nena geuktures Ķolmanurepek.
- Var mepçaten, tkves mteli mazaxmeĥeppek.

Ķaĥeĥi ren çkuni mçita armia. Mçita armiak Sovetyari Źalona argurite çumers.

Askerobaşa

Mçita armiaşa oxtimuşi ora komoxtu. Riza dixaziru. Oxorcalepek osinapus kogeoçĶes: so ulurya, si mik gořĶedasen, xalaĝi skaniya!

- Ey, domibaĝunan! MŹudiři derdi mot zdamt! uřu Abdulak. Riza mçita armiařa nulun, madulye do opuřarepeři armiařa nulun. Mçita armiak mteli dunyaři mazaxmeĥepeleri dulya çumers, zengini, masermaye do fabriĶanĥepes doloktanunan.

Mçita armias çkuni duşmanepeş skirepe var amoşkumelan. Obgarinu çkar var unon, oxelu unon, ti moişonit, çku mepçamt mçita armias çkuni skiri.

- Mtini zoĥon, mtini tku Mustafak. Haçi armia çkuni ren. Mçita armia. şoxleneri armiasteri va ren. şoxleneri padişaxişi armias ouru do geçamu şu. Ma mşunski, mebulur ar fara sokaĝis do zabiti var maşiru. Komoxtu muk çkimda do ucis ar mcixi řĶař! Dobdgiti ma, var oxomanĶanu. Varti mşkurnace bore varti savaxi. Uçku gemçuşkule nosişa komopti do buşumer hemus: “Domixarsuvit, tkvani madidinari!” UĶule sum saatişi oçumaluşa mendamoşkves.

Haşo mcveşalas şu. Hama haçi heşo va ren. Mçita armias oguraman. Mçita armiari mteli haĶi uĝun. Mçita Ķomandariti haçi çkuni ren, madulye do opuşarepeşi skiri ren.

Guroni mçita maputxoce

Haya kçegvardiurepeķala cengişi oras ivu. Őtabiřen geçinadu komoxtu:

- Uşkurna svaşa komeķaxtitya!

Didi forşuna eşoxu. Didi mçima domçimu. Duşmanepeşi şxenonepeti xolos şes. Maputxocepek oputxuşeni kogonķvates. Dido şkurnoni forşuna do mçimaşi oras, jur saatiş gzaşkule, maputxocepes meķkineri svaşa meķales.

Ar saati dayanu xvala ar ağnemordale maputxoce Gurşinis. Gurşinis gza nanşalu do heya kçegvardiurepes na okaçuşes svas kogextu.

Haeroşlani ķazaķepek koşires. Vit ķazaķi maputxoce goiles. Hama hentepes msvas na şes mçita muruşepe var aşires do çkuni maputxoce “İnglisi renya” daşones.

Gurşinis dolokunu İngilizuri uğuşudoren. Laşi na şuşeni, hemus Rusuli ķai var uçķiřu.

İnglisi maputxoce na daşonesşeni, ķazaķepek Gurşinis mutepeşi ştabi şanşionas na ren oxoşonapes.

Şanşionaşa sum ķilomeřo ķonari şu. Mçita maputxoce hemuk haeroşlani şanşionaş ķele memaluşeni ķazaķepes oxveşu. Ķazaķepeř meşvelute maputxocek moşori kododginu do şoxle ogzalus kogeoçķu.

Hemoras şanşionaş ķelendo zabitiķala kçegvardiurepeşi didi şxenoni borgo gamaçkindu.

Mçita maputxoce ķinçisteri jin eputxu do ingorşu duşmanepeş jin.

Gverdi saatişkule maputxoce muşi karargaxis şu.

Çkuni tere

Koren dunyas didi tere. Haya mtelişe didi tere ren. Haya ren SSCL Sovetyari Soçialistoni Cumhuriyetepeleri Likate. Ar şuncişen majurani şuncişa ida na, otxo şana oxtimu unon.

Radiote pķitxat ham tereşi naskidunanpes:

- Tkvanda naķo saati ren?

Arik nena gemikturanoren: çkunda çumandeli ren. Majuranik nena gemikturanoren: çkunda ondęeri ren. Masumanik nena gemikturanoren: çkunda lumci ren. Maotxanik nena gemikturanoren: çkunda seri ren.

Ham tereşi naskidunanpes radiote iris artot pķitxat:

- şanaşi mu ora giğunan?

Arik nena gemikturanoren: çkunda purķina ren. Majuranik domişvanoren: çkunda inuva ren.

Ham tereşi naskidunanpes pķitxat:

- Mu zenginoba giğunan?

Arik nena gemikturanoren: çkuni zenginoba ķiķina ren. Majuranik: çkuni zenginoba kovalı ren. Masumanik: çkuni zenginoba madeniş noşkeri ren. Maotxanik: çkuni zenginoba pambuği ren. Maxutanik: çkuni zenginoba nefı ren.

Ham tereşi naskidunanpes pķitxat:

- Mute fuķara oret?

Arik nena gemikturanoren: ķiķinate. Majuranik: kovalite. Masumanik: madenişi noşkerite. Maotxanik nefıte. Maxutanik: pambuğite.

So var oren kovalı hekole mendamalu unon.

So var oren pambuği hekole oncęonu unon.

So var oren nefı, noşkeri, ķiķina hem ķele hentepeleri metalu unon.

Kikinaşi gza

Gonžuranu koçik raķanepes zeni do oçepes dovu zili gza. Ğalepe xincepe doķodu. Zili gzas kogedu puladişi relsape. Relsapes kogejodu kikinaşi makina. Makinas uĝuŭu çuveni, peçķo do bori.

Peçķos diška vana noşkeri doloŭkomelan, çuvenis žķari iguben.

Tariķams keşurmtoru žxenepe var uonun, haşo ķařineri nulunki, žxenis var naçişinen. Saatis jurneçdovit Kilomeřroşakis ikoms.

Unķařun keşurmtoru do zdims vagonepe. Ar vagonite koçepe nulunan, majuranepes oĝmalute opşa ren, oĝmalu mendimelan.

Madimone

Zuĝas ķaravi ulun. Skeleşa çuŭa doskidu. Magzale dido ren. Jin dimonişi yanis madimone dgin. Emedeni ķařiřani kogamaxtu, hemuk mzuĝaris ducoxu do użu:

- Tudendo ķoma yulun, kogexti do oxożoni mu noren hek. Mzuĝari ķařineri kogextu do ordo uķuniktu.

- Hek dandara ren użu hemuk ķařitanis.

Ora muşis dandara var aźires, hama hażi yano řu, tude ķaravişi doloxe mteli içveřu. Oşkurinoni ambari ar deķiķeşi doloxe magzalepek ognes.

İxiti dobaru, ididanu dandara. Bere do oxorcalepe ķamarapes kogamiyones çkva svaşa. Şkurna irdeşu. Karavi mteli hemus na uĝuŭu mencilite zuĝaş picişa uluşu. Jin žoxle na dgişusteri dimonis xe geklimeri kodgin madimone. Hemuk skeleşa gza okaçams. Mtelişen didi daçxuri hemuş tude ren. Karta deķiķes iyondamşeski, madimone nadgin svas dandara nadven. Didi koçis na var naxondinen çxvapa diven.

Mzuĝarepek oxorcalepeş meķoruşeni mantarişi murgvalepe xaziruman. Komolepek dolokunu komoiżķaman, onçviruşeni ixaziraman. Zuĝařicişen meşveluşeni larķasepete ulunan.

- Madimone! ucoxoms ķařitanik.

- Mu ginonan? nena geukturams, dimonişi yanis.

Arçkva xut deķiķe sva skanis dogadgineni?

Paluri ididanen do noxolun. Komaşi uķaçe madimonek ķařitanishi sersi ognams.

- Bere do oxorcalepe, žoxle barķasepes kogexedit. Nadoskidespe geżxonřit do çvireri idit.

- Komobişletinit! guris davu do madimone geżxonřu zuĝas.

Oputxalapeşeni

Meřaloni ķinçepete zifosisteri goŭķvażunan leřaş jin maputxocepek Tude ar anis iźirenan, noĝape, onape, buksepe, gomorçxulaneri ĝalepe.

Hama oputxu muçoşi iguramřes? 300 žana ķonari žoxle ar opuřarik jur msva komoingonu. Hentepete maĝala svaşen hemuk gextimu žadumřu. Hamuş gurişeni heya bigapete dobaxes do msvalepe dořaxes.

Noĝa Ryazanis çkva mongonate, Furvinis, jin eputxinu daxenu. Heyak didi bulti dovu do doloxe ķoma kodoloşku. Bultis toķi konoķoru, doxunuşeni gelaxunoni dovu, kogelaxedu do ncalepeş jin haşote gextu. İxik bulti mendiĝu do heya oxvames maçu. Çangis na nobuşu. Furvinik geaknu do ĝuraşen komuçitu. paşazepek ognapeski: opuşari havaşa cinepek eyonesya, heya oçuşi koçi vana şurigedgineri doxuşi renya. Dido çetinobate oĝurinus komuçitu.

Mu mencilik bulti havaşa keiĝu koçepes var oxażones. Halbuki ķomaķala doloxe řuża hava na amaxtuşeni bulti eputxu.

Fransias havaşi bulti komoingones, heti şuza havate dolopşeri na şuşeni putxuŭ. Hasteri bultite maputxoces na unŭŭes oras var axenes.

Hama ukaçe heyati doves. Haşı havaşi karavepe diri jablepe koduman, hentepe maputxocepek oyonaman. Haeroplanepesiti okodu koçepek kodigures. Havas haeroplani pşepeleriş meşvelute gulun.

Moŭorik pşepeleri oktams. Dimonite jin, tude sotxa na ginon keleşe haeroplani gayonen.

Havaşi mçalişupe (Otasu)

Haeroplani onaş jin putxun, edo haeroplaniş tude karşimali na dodgitunsteri ren: haya tasepe leaş dibgenan. Gamaçodinuşa putxineri idu oşuşkali taseri ren. UKuniktu putxineri majurani dotasu.

Haya dido çetini oputxala ren: leaş jin do isa oputxu unon. Vardo utasu oşuşkali naşkvare vana leaş melare do diragadare. Hama çkuni maputxocepek kodigures ham dulya. Dido ona havaşen taseri ren.

İnerepes geşkomilu

Grilonaş kele çkuni şalonaş golazuryanen mefrengi konari ini okiyanusi.

Haşşakis heya ŭ gureri okiyanusi: karavepes inerepeşi doloxe oxtimuşen aşkurineşes. Hek xvala moji do kçe mtutepe ibodeşes. Hama haşı ineroni okiyanusi gza çkuni divu: karta monçinoras piçişi boyi kervanepete golulunan karavepe. İnerepeş gecginapas hentepes mik nuşvelu? Haeroplaneppek. Heya şoxle ulun do gza gorums.

Karavis mutu ağodeaş na, haeroplanik mtelişen şoxle nuşvelams.

Çuŭa çilengeri

Alis dido ora franguli muçoşi xeneri ren oçkinu unŭ. Ar tolite noxosarams muk kola goliktaşi mutxak sersi eşimers.

Nana oxoris kogamaxtuşi, franguli ştolis doskidu.

Alik isimadeps:

- Hele goboşkeda! Oxoboşonare do na ŭsteri, xolo dobikom.

Kezdu muk languri do laşungi do frangulis geçamus kogeočku.

Jindole komoşku, doloxe çuŭa xuŭali doloşin: hemuk sersi eşimerŭ doren.

Na ŭsteri franguliş oxenus Alik kogeočku, var gamulun. Hakole kançums, hek geçams mteli franguli koçoxu. Aşkurinu do omgarinus kogeočku. Nanak miurasenya, uçkiŭ. Hama nana moxtuşi xvala haşo tku:

- Muperi biçi re, mtelixoloşi oçkinu ginon! Dirdaşi çilengerişa idi do hemindoras franguli do kolapeş oxenu digurare.

Natkvami: Var iguraşakis, kalamaniti var gaçen.

Çeluskinurepe

Didi grilononi zuğaşi gzas oguruşeni karavi “Çeluskini” mendrani seferişa ogzales. Seferişa umçane Otto Yuliyişa bere şmidŭ ŭ vaporişa kaşifani Voronini ŭ.

Mendrani-mendrani gzas ulun “Çeluskini”. Şoxlenerişen daha dido ineri gzas nagen. İgzals “Çeluskini” hama inerepe monka do oşkurinoni ivenan. İri kele vaporişa mekançenan. İnerepeşi doloxe ogzalu “Çeluskinis” karta dekişes açetinen.

Edo Kunduraşi tutas 13-s oşiralute oxonkanus inurepek kogeoçķes. Hantepe ĩkvaŷuŷes do vaporis epuŷxolŷes. K̄vazali yani şaxu “Çeluskinis” ŷķari do şaxeri ineri amaxtu.

Hemindos Voroninik Ķumanda meçu:

- ŷeyepe inerişa!

Çeluskinurepek şrosvari, yoręanepe do Ķalivepe gamimelan, neftite opşeri varelepe ongrinaman. Vaporis geilul. İneris, mtvirişi doloxe ini do grilonaşi ineroni ģiynuři borapeş tude Ķoçepe kodoskides. Hentepeşi doloxe oxorcalepe do çuşa berepeti renan. Hama çeluskinurepes var aşkurinenan. Hentepek astaxolo ineriş jin oxorus kogeoçķes. Ķalivepe doves, radio memçopu do memçapu doŷopxes.

- “Çeluskini” na geilul svaşen mendra Ķalivepe bikumĳit, haşo zoşons çeliskinuri. A. Mironovik mendraşa ptorumĳit zuğak ineris na ofķomerřu şrosvari, dolokunu do ncalepe.

Çeluskinişi umçane ŷmidĳik, “Çeluskini” na geilul ambari radiote ognapu.

Vaporişi noşexepete, nca do piŷarepete çeluskinurepek jur baraka doķodes. Hek zaifepe kodoxunes, majuranepe Ķalivepes oskedinus kogeoçķes.

Mteli dunyapeşen ŷoxleni dulya haeroşlanepes gextimuşeni meydaniş oŷopxu şu. Dido içalışes çeluskinurepek haerodramiş jin. Doves ordugaxis Ķolayi oŷıramuşeni kododges. Hemuş jin kogeloķides sovetvari bandara.

Kunduraşi 27-s dido axeles: ŷtalini do hukumetişen radiograma komoxtu.

“Çeluskinuri řalıķarepes bcęonumt şaluronı Bolşevikepeşi selami. Tkvani stixiyakala oķoķidinu dido Ķai oŷonute boŷķert do tkvanda meşveluş oŷopxuşeni mteli çarepe bgorumt. Tkvani coxonı ekşpediŷia Ķaobate na içodasen do arķtiķaş gecginuşeni oķoķidinuři iştorias ağani buĳķape na doçaraten çku bicert”.

Çetini şu ineriş jin oskidinu. Mŷķupi şu, ini şu, inerişi noşexi mendra okıyanuşişa imerşu.

Ķarta saniyes ģura do yarali ivapuçu, hama mitik dulya var eliķomerřu; içalışamşuşi işterşes, iŷiŷamřes. Mutuşen var aşkurineşes: şarşia do sovetvari pala onçinuşi meşveluş meşvenute guris guri nobaŷgamřes. Meşvelu uşkurna iyondamşes do dulya ikumşes.

Haeroşlani gextimuşeni meydaniş oŷķomılu dido çetini şu: mtviri motumerşu, ineri vana ŷoxle vana hemus oķostuřu.

Ağani sva pağumşes, ağani haerodromı ikumşes do meşvenşes... Haeroşlanı meşvenamşes... Hem oras çeliskinurepes meşveluşeni iri Ķele maputxocepe haeroşlanepete nişes. Hantepes borak, Ķarŷimalı do ineppek nağeşes. Hama maputxocepe var icęineřes. Boraşi do Ķarŷimalış doloxe çeluskinurepes meşvelute haeroşlanepete putxuşes.

Marşişi 5-s haerodramişen haeroşlani iŷirenya do ambarı komoxtu. Ordugaxis na şespe mteli haerodramışa ides. Emedeni sersi eşroxu.

- Ha-ero-şla-nı! Ur-ra...

- Haeroşlani! Komŷıres, domgores!...

Didopek artikatis acunşes, bazepek ibgarşes...

- Komŷıres.

Sanişar Pandu

Sanişarepes Ķomıriaşa, Pandu goşoŷxuneşķule, xaziri řa!

Uci komoŷiri, ali, xe, buŷxa, ti komoŷiri, porçasti goŷķedasen.

- Var moŷıraři uça tuta meğiçarareya, zoşons.

- Uça tutepeşen iris aşkurinen. İris unon mçita tuta.

Mıs uça tuta konuçares heya lebonura ren.

Miti lebonura ren na dido oncęore ren!

Mtelişi tolepes ŷoxle, hayde ŷķarıřa: uci, ali, xe mteli diboni, edo majurani dęas porça var dolıkuşi?

Mușeni? Do hașo “mușeni” si gižvanoren.
Arçkvati mteliși okobğalas lebonurașeni dotkvanoren.
- Si çkuni nirupe kogiçkini?
- Hentepes xe ežazdii?
- Si pïoneri re mteli berepeși žkomula rei?
İște muperi ren Pandu, sanişari çkuni!

Silosı

Kododgitu inuva...

Mtviri moxtu, hama muperi mtviri. Mtelixolo mtvirik dompuludoren.

- Pucepe gomindunanoren! Mgarineri oxorcalepek zoşonşes.

Mtiniti, çala dido mitis var uęuřu, tipi var xazires, ordoșenya do haži cogi dido řaři xalis doskidu. Xvala řolmanis mitik derdi var zdimřu. Hek pucepe řubu, taneri baķis dgirřes do řai oçķomale imxorřes. Karta çumandeli ar baķiři řařulas na dgiřu dudiraša jur vana sum řolmanuri muluřes. Ari jin yuluřu do hekole geunçinamřu řeni gesiloseri oçķomale.

Pucepek řai imxorřes silosi do mjati komunžines.

- İște, si-lo-si! Xarķiři nena ren, hama dulya... dulya dido mexoloneri ren, zoşonşu badi Axmeşik.

- Var mebusiminit řolmanurepes, var řit silosi, haži pucepe boxrožkinamt.

- Momoęerdines, řai. Hama haži mitik var momoęerdinasen.

Amabulurt şolmanis!

Hașo tkumerşes xvala na renanpek. Jur dęașkule şolmanişi okobğalas ezdimşes ağani ezape vit maxore şolmanis amaxtu.

Gemçalape

Baba do Xemzek fabriķas içalișaman. çumandeli... Xemsek toli kogonžķu. Komoxtu nana.

- Keyseli, Xemze! Saati aşi ren. Babak çai şums. Xemze isels, ibons, xut deķiķeři jmnastiķa ikoms.

- Xemze, çai řvi. Babak uřumers. Dixamarkvali çķomi, řuža ren, nostoneri. Ehe kovalı, řkvaliti hak ren.

- Nana, si oxoris korşarei? Xemzek ķitxams.

- Ko, handęa var biçalișam. Handęa moșvacinoni dęa mięun. Baba do Xemze řtramvaite fabriķaša ulunan. Xemzeři baba matexne ren. Xemze mamgure ren.

Muk otxo saati içalișams, edo uķule mektebiša nulun.

- Haži çku gemçaleburot biçalișamt. Çku gemçalepe boret. Fabriķaša yano moxtimu var iven, řařineri do řai oçalișu unon. Mik var içalișams, heya bunduri ren.

Tramvais xelapa ožiřinu ren. Baba do Xemze xolo lavoni mutepeřiș renan. Haya lavoni madulyepeři lavoni ren. Mteli madulyepepek ar gurite içalișaman do skidunan dido řai.

Radiomaorope

Radiote ķoçepek artikatis ambari na meçaman Eșrefik dido ora ognamşu. Hama muçoşi heya iven do muço ikumşes hemus var uçķiřu.

Ar fara babaķala noęaša gextuři, Eșrefi radio na gamaçaman maęazaša idu. Ožķen penceres çkvadoçkva radio, řakimepe renan, arçkvati kitabepe řinan. Ar kitabiș jin çarumřu: “Radio ařarati muçoři ixenen. Radiomaoropepeřișeni supara”.

- Mati radio aparati pare! Muşeburot kogonkvatu Eşrefik. Muşi gonkvatuşi tişa moyonuşeni heya mağazas kamaxtu do na žiru kitabi keçopu. Xeleri Eşrefi bulvarişa nunkaşun. Hek gelaxunonis kodoxedu do okitxus kogeočku. Ar kele ikitxums, ar kele aparati oxenuşeni na unon şeyepe defteris noçarums.

Arçkva radio mağazaşa idu. Eşrefi, keçopu na unu şeyepe do kolmanuri bazarişa idu. Hek baba muşik kolmanişen zamzavati na moiğu gamaçamfu.

- Handğa ordo doboçodinit, babak Eşrefis uşu, edo si so orti, skanişeni mutu kai şeyepe eçopii?

- Ma dido kai şeyepe eççopi, baba! Dido kai şeyepe miğun haşı! nena geukturu Eşrefik.

- Heşo ren na, kai ren! Oxoris pçkomaten.

- Hentepe, baba, var içkomenan.

- Mu eçopi hemindos.

- Radio aparati oxonuşeni şeyepe eççopi. Ma radio aparati pare do ukule karta dğas, Moskovak, Tbilisik ambari do musika na meçams mebiucaten uşu Eşrefik.

- Mupe moingonam, bere çkimi! Hama dogaxeneni? Kogiçkini muşi oxenu? Kitxu babak.

- Hemuk domogurasenya do Eşrefik babas kitabi oşiru.

Vit dğa golilu. Ham vit dğası doloxe Eşrefik udoçkindinu içalişamfu do ukaçxeni mavitani dğas dovu radio-aparati.

- Handğa radio meucinuşeni, oxori çkunişa komoxtit! Ucoxomfu iris Eşrefik.

- Mteli şeyi xaziri giğuni, mutu megişvelai? Eşrefis babak kitxumfu.

- Antenaşi dodgus memişveli, çkva mteli xaziri ren. Eşrefik uşu.

Jur didi žalami Eşrefik dogoru juristi, teli konoçoru do babaş meşvelute oxoriş jin kogedgu, majurani žalami oxorişi yanis na tu neas kogeuçanu.

- Haşı antenati xaziri miğunan! Babas uşu xeleri Eşrefik. Lumcis dido koçi okibğu. Saati şkitis mçika nužiţuşi radio-aparatik oşiralus kogeočku. Ukule emedeni sersi keşiğu:

- Alo, alo! İsinapams Moskovak, isinapams Moskovak!

Sersi oxuşkuşkule mtelixolos heşo axesleski, mitam mçkupanas teoni dğasa na amaxtessteri.

Musika kogelaçes. Dibires.

- Mu kai ren! Eşrefişi babak uşu. Oxoris pxe do Moskovas na boresteri maşonen. Radiote artikatis mebaxolert!

Arslani do meli (Mefikironi)

Arslani dibadu do avepe var açopefu. Hemindoras muk dubarace oskedinu moingonu: mağaras komeşaxtu do žabuni bore ognapu.

Avepek moitxus kogeočkes. Hama miti var ukuniktu. Arslanik oçopumfu do oimxorfu karta mağaras na amuluţu avepe.

Mteli mendaxtu, mağaraşi xufulaş žoxle kododgitu do arslanis kitxoms:

- Muçoşi re?

Arslanik tku:

- Pafi bore. Edo muşeni var amulur mağara çkimis?

Mtelik nena geukturu:

- Noçuçxenite bžiramki: skanda dido avi muluţes, hama na gamuluţu mitişi noçuçxeni va ren.

Mtuti

İnuva kododgitu.

Ar didi çkoniş tude mtutik dogoru ti muşişeni mağara. İni komoxtuşkule igzalu mtuti hemus kai na aşonefu svaşa do komeşaxtu mağaraşa, kaixeşa dobargu do gamaxtimu guris çkar var uğuflu.

Mağaraşi ğorma jindole xomula foşepe, pavrepe ukuleti mtviri komoitu do çkar var izireflu, hek mağara na fu. Gomorgvas dgirtes mağala ncalepe do miti var muluflu ham mendrani svaşa. Varti mgeri mşkorineri varti kvari.

Haşo purkinaşakis cans mtuti. Purkinaşi fuşanobaşala gamulun mağara muşis, pusmila toma buşgineri, muçoşi ginon, hama muk inuva morgvali ugeareli, uşkareli mekolapu, xvala muk na okobgu monçinora do stvelis yağite skiduflu.

Bazi ivenki, namutxani mtuti var meşacans mağaras. Gulun muk mşkorineri do guri moxtimeri. Kandgu va ren, loşa pesoti va ren, mıkuri buşkapeşi topuriti va ren, çkva oçkomale ogoru unon.

Hasteri guri moxtimeri na gulun mtutis puci, mçxuri vana koçi keşulas na, bela dogorums.

Sanişari coğori

Dobadonarepeşi cengiş oras marşgvani xes do kuşxes kurşumi momaflu. Skurişa dobimurgoni. Dido dişxiri gemixtu, mencilis mebli. Çkunepe soti var izireşes mutu var ignapineflu. Mataras şkari var miğufu mteli opşvi. Okonabşuri. Gobkuşxişi bazi çumandeli, bazi lumci gemaven. Meşveluşeni bicoxom, mitik nena var gemikturams: hemute oxomaşonefuki, çkunepe mendra şes. Yarape maşuns...

- Gomdunima, guris meşamilams.

Coğori “gayka” var şaşi gomdunuflu. Majurani ser-dğalerişi oçodinus bognam, sotxa xolos coğorik şurins. Heşo maxeluki, var itkven. Xvala heya ren, mşiraseni vana var mşiraseni?

Komşiru. Gaykak komşiru. Gomaxvelu nunku do pici eşamiloğu.

- Çkimi kai gurişi manebre! Şurimşine çkimi!

Do muço var gebodva hemus manebreşi coxo!

Kelinciru çkimi yanis coğori do kaşula memiktu.

Kaşulas hemus mçita tutoni çanta uğuflu:

“Na gişkorems kezdiya”. Eşabiği ma iyodi, binfi. İyodi yaras dobusvi doşikiri.

Edo gayka çkimda unkaşun brinzeli kibirepes dokaşeri. Brinzeli kefi ren, namu na doloşidaman coğorişi alis. Coğori sanişarik yara na uğun koçi koşiraşkule yezdims brinzeli do unkaşun muşi sanişari koşepeşa. Yara na uğun var aşiri na muk brinzeli var yezdims.

Gayka brinzeli kibirepes dokaşeri çkuni mçita miurisanişarepeşa idu do çkimda moyonu.

Haşote mobuçiti.

Çuşa poşalyoni

Haya divu ini teres. Hek so va ren tereni. So dolonis ar fara coğorepete moimelan poşa.

Poşalyoni Meki narşis gexeflu, şubu kurki dolokuneri. Todi şoxleneri coğorik coğorepes kai goşvancşoneflu. Coğorepek hemus dido oromşes. Kai gulunan narşepe ağani mtviri şaşi. Ehe ğaliti iziren dolorubas. Onkaşinute narşite ineris amaxtes. Na nuluşeşe kaşineri ides coğorepe zili inerişi jin do jin.

“Tkaz” mutxa narşis tude doşkvaşu.

“Titxuineri” Todiş guris komekuxtu, narşi monka ren. Muk narşis kaşineri kogextu.

Na dişorçes narşi coğorepek goşiorikşes do darçeli meleni ğaliş picişi emtis eşiles. Emkutineristeri coğorepe imşes. Mendra kodoskidu ineris Todi.

Todi kuşxete gzas kododgitu. Hama mtviri mçxu, kudisteri mtumflu. Narşişi nokuşxeni çetini izireflu.

Furfunasteri opuşes çoĝorepe kamaxtes. Mteli oxorepes kçozepe gamaxtes do ucoxomŝes:

- Poŝta, poŝta!

- Todi so ren Meķi, si xvala rei? Ķitxumŝes goŝoncĝoneri çoĝoris.

Çoĝorepe hakole hekole oŝķenan, hama var ŝiraman çuşa dosti mutepeşi.

- Megapaŝa oxtimu unonya, Meķiŝi dosti berepek ucoxes.

Arik goŝoncĝoneri çoĝoriŝa idu do tku:

- Meķi hek ren, dogori heya Todi.

Goŝoncĝoneri çoĝorik douru do oxuŝķvaŝu.

Meķi tamo muluŝu ķuŝali mtviris. Hemus haşo aŝoneŝuki, mutxa sersi eŝulun do ignapen furfunasŝi ouruŝi doloxe.

“Haya Todi goŝoncĝoneriŝi sersi ren...”

Ar deķiķeŝkule mteli çoĝorepe oxelute uramŝes Meķiŝi yanis. Todik eŝalokumŝu Meķiŝ ini ovapumeri nunķus. Berepek uŝumerŝes hemus:

- Gexedi narşis, Meķi!

Meķi gexedu do narşi furfunasŝ doloxe ķaŝineri meŝiles.

Mĝerepek motalepes muçoşi oguraman

Ma gzas mebiŝiŝi, uķaçxendo ouru bogni. Biçimçķeŝik uramŝu. Muk zenis unķaŝuŝu do mutxa oŝiramŝu. Hek mendaboŝķediŝkule, zenis jur mĝeri na darçeŝu kobŝiri, arteĝi morderi do majurani aĝnemordale şu. Aĝnemordale mĝerik tiķani ķaŝulas moķideri iyonamŝu. Kuçxe muşi ķibiris dokaçeri do morderi mĝeri hentepes uķaçxendo muşi darçeŝu. Mĝerepe bŝiriŝkule mamçķeŝikala gebatxozi. Çku omĝorus kogeboçķit. Çkuni sersiŝa çoĝorepeķala kçozepe komoxtes. Morderi mĝerik kçozepe do çoĝorepe ŝiruŝkule aĝnemordale mĝeris meçişu, tiķani guŝuĝu do ķaŝulas geiŝķoçu. Jur mĝeri ķaŝineri kodarçes do toliŝen gondunes.

Hemindoras biçik oxoŝonapus kogeocķu. Dulya haşo şu: dolorubas gamaŝķvaŝu didi mĝeri, tiķani oçopu do mendiĝu.

Hemus konagu aĝnemordale mĝeri do tiķanis konaķaŝu. Badi mĝerik, omaluŝeni aĝnemordale mĝeris tiķani komeu, edo muk hemuŝe xolos kodarçu.

Kçozepe ŝiruŝkule morderi mĝerik ogurapu naŝku do muk tiķani keuçopu.

Buŝĝi

Genik buŝĝi koŝiru do zoşons.

- Ma si ĝçķomare. Genis buŝĝi na var açķomen buŝĝis var uçķiŝu, aşkurinu, murgisteri divu do dopurtinu.

- Hele ŝadi!...

Uĝnose geni ķudeli muşi jin keŝazdu, eŝanķaŝinus kogeocķu, geçamuti unçu, uķule ŝoxleni kuçxepe kogontxu do buŝĝis nolosku, nolosku.

- Oy, oy, oy! Genik dimĝoru do puciŝa unķaŝu.

- Buŝĝik nenas gamaķibinuya! genik pucis uşu.

Pucik ti eŝazdu, osimadute genis oŝķedu do xolo cums.

Buŝĝi ķaŝineri maĝara muŝiŝa geingrinu do uŝumers oxorca muşis:

- Ma didi ar avis gebocĝini, bekiti arslani şu!

Hemuŝkule buŝĝi guroni na renŝi iri ķele ambari goxtu.

Žipili

Žipili getasuleša idu ocušeni. Gulun, cums. Ar uškuriši ncaš tude orfuši, buŕka melu do žipiliši Ķudelis geaŕu. Aŕkurinu žipilis, imŕu do nana muŕiŕa komextu.

- Nana, nana! ucoxoms žipilik.

- Mu noren, mu gağodu?

- Nana, ža gonŕoxu do ar finča Ķudelis gemaŕu, bimŕat nana!

İgzales. Dido didi gzas ides do ar bibi konages.

- Bibi, so ulur? Kotumek Ķitxu.

- Oxoriŕa mebulur.

- Hek ža gonŕoxu.

- Žipilik mižu.

- Žipili, si mik gižu?

- Ma toli ĉkimate bžiri, žaŕi ar finča Ķudelis gemaŕu.

Sumixolok gza dokaçes. Armžika idesŕi ĝorğoci konages.

- Ğorğoci, si so ulur? Bibik Ķitxu.

- Oxoriŕa.

- Hek ža gonŕoxu do muço ulur?

- Si mik gižu?

- Kotumek mižu.

- Kotume, si mik gižu? Ķitxu ĝorğocik.

- Žipilik mižu.

- Žipili, si mik gižu?

- Ma toli ĉkimate bžiri, žaŕi ar finča ma Ķudelis gemaŕu.

Ğorğocis daceru do haži oxtoxoloti nulunan. İdes, ides mçapu konages.

- Mçapu, so ulur? Ğorğocik Ķitxu.

- Oxoriŕa.

- Var, var, hek ža gonŕoxu, mo ulur? užu mçapus ĝorğocik.

- Si mu giçkin?

- Bibik mižu.

- Bibi, si mu giçkin? Mçapuk Ķitxu.

- Kotumek mižu.

- Kotume, si mu giçkin?

- Žipilik mižu.

- Žipili, si mu giçkin?

- Ma toli ĉkimate bžiri, uci ĉkimate bogni, žaŕi ar finçati Ķudelis gemaŕu.

- Mu Ķai mağara miğun, mçapuk mutepes užumers, hek bidat mutu var mağodenan.

İrixolos Ķai dažones do ides. Mağaras komeŕiles. Komeŕileŕkule mçapuk irixolo oçĶomu.

Hentepes na ağodes mteli ar žipiliŕ nosite.

Kaxik: Kaxi bore, Kaxi bore, ŕkit batmani yaği bore!

Guroni mžkviŕura (paŕura)

Mžkviŕura germas dibadu do mteliŕen aŕkurineŕu. TĶvažun soti ŕoŕi, yeputxun Ķinçi, ncas mtviri na melas, mžkviŕuras ŕkurnate guri ubangals. Ar dğas aŕkurineŕu mžkviŕuras, jur dğas aŕkurineŕu, ar dolonis aŕkurineŕu, ar žanas aŕkurineŕu. Edo uĶule didi divuŕi emedeni ŕkurna meĶulu.

- Mutuŕen var maŕkurinen! Haŕo dotku mteli germas sersi kogondginu.

- Çkar var maşkurinen, mutxa ginon şas!
- Çe toli ğula, mgerişenti var gaşkurineni?
- Mgerişenti var maşkurinen, varti melişen, varti mtutişen, mitişen var maşkurinenya!
Heya ar bziuris konungamşu.

- Dido mot bisinapa! Uramşu mşkvişurak. Mgeri keşamilas na arşvacis obimxors.
- Hele, mu ožiřinoni mřkviřura! Mu nosi tutxu ren!

Mgerişeni uraman mşkvişurapek, mgeriti emedeni keçkindu. Guluşu muk, goxtu mteli gernas muşi mgeriş dulaşen, amşkorinu do guris komeķuluki:

Ar soti mřkviřura ořķķomatiko. Niucamski, sotxa xolos mřkviřurapek uraman do heya bresři mgeri řinaman! Kododgitu mgeri, kodiřuru do tamo-tamo mexolapus kogeoçķu. Konaxolu mgerik naisternan mřkviřurapes. Niucams muçoři hentepek hemus nožiřaman, edo mteliřen dido toli ğula, uci gunže, ķudeli mķule, ti muři naomskvanams mřkviřurak nožiřams.

“E, cuma, diyondi, si gçķomare”, bresçi mgerik isimadams do “namu mşkvişurak muşi guronu ovapumu omskvanamsya” ořķomilus kogeoçķu. Mutu var şiraman do daha dido ixelaman. Hemute diçoduki, timamskvanu mşkvişura kaşi yeşxonşu, uķaçxeneri kuçxete kodoxedu do otkus kogeoçķu:

- Niucit tkva, maşkurinalepe! Niucit do ma mořķedit. Ehe haçi goşiraten ar şei... Ma... Ma...
Hem oras timamskvanuşi nena mitam konaçabu.

Mşkvişurak mgeri koşirudoren. Çkvapek var şiramşes hama muk şiromşu do şuri var aşvanefu. Uķule na var iknapen şei divu...

Timamskvanu mşkvişurak jin keşxonşu do şkurnate mgerişi mçire ķvas komelu. Muk bultisteri mgerişi kaşulas kogongrinu, arçkva havas geiktu do uķule heşo oxuķķvařuki, muşi ķķebis gamaxtimu na unşusteri, haşo aşoneşu. Dido darçu mşkvişura, mencilis meluşakis şarikamşu. Hemus heşo aşoneşuki, mgeri hemus notxozun do ehe haçi kibirepete geaknasen.

Uķaçxendo, dilamsu guri meçuşi mşkvişura, toli koķodu do mķkas, tude keşişcinu.

Hem oras mgeri majura ķeleřa unķařuřu.

Mşkvişura hemus komeluřķule, hemus daşonuki, mitxak ķurřumi ofķoçu.

Mgeriti imçu. “Çkva mşkvişura gernas dido ren, işiren heyati mutxa laşaronisteri şuya” do unķařun.

Mcaci berxuti

Mtelişen didi mcaci berxuti ren. Muk mrume çuburiş peri ren. Muşi gunşenoba ar meşro ren. Gonzdimeri msvalepe ar ucişen majuranışa jur meşroşen dido ren. Hemus ķiķili kaşeşi, çangi oşkurinoni uğun.

Marışi oşkenas mcaci kotumek oskus geoçķams. 35 dęařķule motalepe gamulunan. Hentepe mteli kçe bumbuloni renan. Mcaciş motalepe obęes şaşakis, nana do baba mutepeşik 20-30 ķilomeřroři gomorgvas piraloba ikoman. Dido avi oşkidaman mutepek. Ar fara, ar obęeři yanis, koşişes 40 mşkvişuraş do 300 bibiş ilepe.

Mcacepe dido oras skidunan. çoperiti hentepes oş şanaşen meça nuxonduşes. Obęes ezdimeri, çuşa mcacepe, ordo imçķenan. Mance mutepeşiş heşo geagenanki, heya soti igzalaşi dido gançelenan. Mķķuri mcaci dido oşkurinoni ren. Sersi muşi oınařķule hemuşen çuşa mencilis na uğunanpe ķinçi do avepe sotide meřařķobunan. Mcacik çuşa bere na iyonams orati iven. Mcacik bazi didi koçepeşti geaķķvařen.

Mçkeri mcaci

- Ka ucoxoms Kirgizik, ka!

Mcaci hemuša nulun. Mamirxanis, hašo Kirgizi coxonŋu, dido kai ažoneŋu mcaciš dokaçu. Avcobas mcaci muperi ivenya ožkomilušeni, gexedun žxenis, xoržiši ar dagi mcacis ožirams do “ka” icoxums. Mcaci eputxun do Mamirxaniši xes gelaxedun.

Çku bulurt avcobaša. Mžkviŋura dido na ren svaša. Koçepek mžkviŋura omfinaman do mğoraman:

- Kuyan!

Žoxle mcaci na oçopes zenonas mžkviŋura darçun. Mamirxanik mcaciši tolepes na ŋu motvalu možkams, zenciri geužkams do oxuškumers. Mcaci eputxu do zenonaš jin ongorus kogeočku.

Uküle kvasteri geolams mžkviŋuras çangi gucinams do leŋas kodocinams. Haži çkomi do çkomi. Vana daha kai ren: msvalepe geçi do raķaniši kunžulaša mžkviŋura mendiyonu, hešo mcaciši guris dolingonams. Tolepe mušis daçxuri ogzun, msvalepe gonzdimeri renan.

Arçkva ar ani do mcacis yaputxaŋu do muši xasimepeš yemiša idafu. Hek raķanepes mošetineri ivapuŋu do hemuškule guraperi na ŋuŋeni koçis çkva var açopaŋu. Hama haya var ivu. Hem anis Mamirxanik dicoxu “kay” edo opuŋes na ezdu xoržiši dagi ožiru.

Heya gverdi xomineri, uponi dagis hešo mencilu uğuŋuki, menciloni mcacis raķanepe, muši lavoni do ŋuža ileri avi kogoçkondur do Mamirxaniša idu. Mamirxanik mcaciši tis motvalu komotu do zenciri kogedu. Mcaci varti oxinķanu. Mamirxanik xoržiši dagi došenaxu, mžkviŋura kezdu do gzas kogedgitu.

Hašo imçvenan mcacepe.

Kai mu noren (pašura)

Ar avlis skiduŋes kaŋu, coğori, txa do mamuli.

Lumcis hentepe oķoibğenan baķiŋi yanis do oķoiçirŋolaman.

Xvala ar dulyaŋeni paŋda niza ikumŋes: dunyas mteliŋen kai mu noren? Hayaŋu hentepeŋi dava.

- Mjaŋen kai mutu va ren, zoponŋu kaŋuk.

- Mtugiŋi oçopu kai ren!

- Var, uramŋu coğorik, mteliŋen kai ilepe renan.

- Larde tipiŋ oçkomu mteliŋen kai ren, peŋelamŋu txak.

- Mžudi, mžudi zopon, tkumerŋu mamulik, ağani diķaŋ kaķalepe mteliŋen kai renan.

Hašo niza ikoman hentepek do artikatiŋi nena var usiminan.

Zabuni fili

Muço paŋda, saati 6-s Lindau na coxonŋu filiŋi kaķeŋiŋa muğes geari, ar geari ŋu filiŋeni, majurani muši motaliŋeni. Lindauŋi yanis çuŋa arabas žiŋu: dixamarkvali 30 kilo, žoğuri 40 kilo, do ŋekeri 1 kilo.

Lindauk kezdu dixamarkvali, piçis amamalu unŋu, hama var axenu.

Lindauŋi var meindriķu sersi na eŋimerssteri hašo guri meçute do mçiŋe sersite filik icoxu.

Lindauŋi kaķeŋis kçe xalatonu veterinari amaxtu. Heya mskalas extu do tiŋen kuçxeŋa kogožkedu.

Lindaus çxvapa uğuŋu. Veterinarik doložkedu do doloxe ar didi, uŋkuristeri pupuli kožiru.

- Derdi mo zdam, manebre, si kai ŋare. Oķarapuŋeni hašo paŋen: kuçxepeŋeni ŋuža banyo, ar, mjaŋi lemŋite geçamu, jur do kai geariŋi oçu, sum. Si mekçaten daha dido ŋekeri. Arçkva mekçaten uŋkuri. Razi rei?

Filis otku atkveŭko, hemindos mutlak hešo dozoŕonŭ:

- Helbetki razi bore. Ma dido kai maŕonen loŕa ŕeyepe. Edo mis kai var aŕonen heyay?

Lindau tenteŕi çekmepe na moidu oraŕkule artuk jur doloni divu. Otxo xezmetkarik Lindaus çekme modumelan. Çekmepes ŭŕa ŕkari dolubaman. Hasteri ren hem banyope namupeŕeni veterinarik na isinapamŭ.

Tuŕa çekmepes Lindaus ŭŕa ren do xazi aven. Dğaŕen dğaŕa kuçxepes ŕkuna içuŕanen do içuŕanen. Filiŕi motalik goçimoŕeri çekmepes oŕken. Belki hemusti unon hasteri çekmepete goxtimu?

ŕanak: ŕana bore, ŕanu bore, ar amaŭkomilaŕe bore!

Devi çxomi (Otkunci)

Afrikaŕi piçiŕi yanis karavi çkuni dgiŭ. Dğa dido kai ŭ. Zuğaŕ keke griloni ixi barŭ. Hama olumceraŕi ŕaroni okixu: hava ŕuri okoçoŕeri divu. Sehra ŕirimonaŕen na igzen sobaŕensteri muluŭ çxvineri hava.

Mjoraŕi gextimuŕ ŕoxle kaŕiŕani guvertas kogamaxtu do “onçviruŕaya!” ognapu. Ar dekikeŕi doloxe mzuğarepek zuğas geŕxonŕes ŕkaris, ŕkaris tenta geiğes, kogonkides do hemuŕi doloxe onçvirus kogeockes.

Karavis çkunikala jur biçi ŭ. Biçepek mteliŕen ŕoxle zuğas geŕxonŕes hama tentaŕi doloxe onçviru hentepes dari aŕoneŕes. Hemuŕeni zuğaŕi alargas golaxtineri onçviru komoingones.

Juriti, mtolarepeŕeri, ŕkaris gointxamŕes do mu menceli na uğuŕes konari demiriŕ jin vareli na ŭ svaŕa nçvireli ides.

ŕoxle ar biçik manebre muŕis goluxtu hama ukule ukaçe kodoskidu. Biçiŕi baba, mcveŕi matope guvertas dgiŭ do oropate muŕi beres oŕkeŭ. Bere muŕi ukaçe doskiduŕi, babak zori sersite dicoxu.

- Mo doskidur, mencilis munžini!

Emedeni guvertaŕen mitxak dicoxu: “Devi çxomiya!” do çku mtelik zuğas kobžirit beti skidinaŕi kaŕula. Devi çxomi biçepeŕa isa muluŭ.

- Ukuniktit, ukuniktit! Devi çxomi! Matopek icoxumŭ. Hama biçeŕes sersi na var naçiŕuŕeni hentepe daha mendra niŕes do daha zori do xeleri sersi eŕimerŕes.

Matope, kçe, nŕoli na rensteri, uxonkanu berepes oŕiramŭ. Mzuğarepek patalya geonçes, astaxolo gextes do menceli na uğuŕes konari berepeŕa ides hama hentepe biçepeŕen mendra ivapuŭ.

Hentepes mu ambari na meçamŕes biçepek ŕoxle var ognamŕes, devi çxomiti var žirumŕes hama ukule juriŕen arik moŕiŕkedu. Çku mtelik bognit do biçepe eya keleŕa nçvireli imŕes.

Mitam matope gokuŕxinu. Na dgiŭ svas niŕku do topiŕa darçu. Hemuk topiŕi piçi goktinu, topis kelancira konoğiru do fitili kezdu.

ŕkurnate mteli molabğurit do mu ivasen do pçumerŕit. Tkvaŕu do matope topiŕ yanis ne melu piçi xepena çku kobžirit.

Devi çxomis do biçeŕes mu ağodes var miçkiŕes, koma tolepeŕ ŕoxle goŕomidgiŕes. Zuğaŕ jin, koma kogŕibğuŕkule, iri keleŕ ŕoxle tamo sersiŕ oŕiralu ignapu, ukule sersiŕ oŕiralu imağalu do ukulenis, iri keke mağala do xeleri sersi eŕoxu.

Mcveŕi matope eyselü do zuğaŕ keke iŕkedu.

Heti devi çxomiŕi kobra dalğapes žin.

Naŕotxani dekikeŕkule patalya biçeŕes naxolu do hentepe karaviŕa moyones.

Tiaspironi

Ar fara inuvas pencere goinžku. Odas amaputxu mçita gurpiconi uça msvaloni do bresfi mxuconi tiaspironi. Hemus kaçali do punçxi kopçi. Hemuk oçkomu, ožudes gelaxedu do kodinciru. Nakotxani dğa golilu. Tiaspironi artuk kitis gelamixedu do xeguris kaçalepe imxorfu. Çkimda ordo-ordo çoçori muiçu. Žoxle heyašen tiaspironis aşkurineçu hama ukule kogeagu do dosti divu. Hemuşi kaçulas do tisti gexeduçu. Haya didi intersoni fu. Coçori kudeli onkanamçu, lalumçu, bazi žxonuçu. Hama tiaspironi xolo emyeris na gexedunansteri xerçu. Ordo-ordo ma na porumçi birapape pstvinumçi.

Tiaspironis dido kai ažoneçu. Heya na ebzdamçi fanis xe na busvamçi do gonzdimeri sersite na bužumerçi: çki-mi oro-peri, çki-mi ka-i. Hemus kai ažoneçu. Hemindos hemuk obirus geoçkamçu, sersi omağalinamçu, patkalamçu, žxonuçu do gonkaneri ivapuçu. Ma nakotxani dğas va borçi oxoris.

Oxorişa komoptişkule, tiaspironik hešo memağuki, çetinobate palto komobižki. Heya iri kele memoputxuçu. Ukule mxucis gelamixedu do ali çkimis tis oglicus kogeočku, hešo muço kaçuk na uglicamssteri.

Ukule çkimi jin goputxu, taros kogelaxedu do umençalu ma na poromçi birapa dostvinu.

Kvari do monçva

Kvari ncas gelaxedu do izkerçu. Avlis monçvaçala na guluşes žipilepe kožiru. Emedeni geputxu do žipilepes geačkvaçu. Žipilişi mexiru unçu. Hakole monçvak meçişu do kvarişi cinikis yožxonçu do kežicinu. Kvaris toli keşuçu. Kvari ar keleni tolite žipili var ayonu do rezili imçu.

Oxoçkura do daduli

Ar kotumek karta dğas markvali skumçu. Oxoçkuraçak nixesaçu, dido oçkomale mepça na kotumek jur fara meça markvali komomçams. Na nixesaçuusteri dovu.

Kotume dimgvanu do osku komekvatu.

Elektriçişi monçva

Pionerepe eçskursişa ides. Kolmanis muçoşi içalişaman, gamamžxaduşeni.

Sum filate oçoirtu. Ar fila cogişi baçişa idu, majurani baçişa, masumani okotumaleşa.

Okotumaleşa na idespes nagu ar badi kolmanuri. Hemuk uçu pionerepes:

Berepe çkimi, hakole geiçken kolmanişi maputxalepeşi ferma. Ferma mu noren giçkinani? Ferma kolmanişi oçortale, fela ren. Çkuni kolmanis çku miğunan maputxalepeşi ferma do mjaşi ferma. Karta fermas umçane ren. Ma badi koçi bore, hama kotume, bibi do gorgoçepes na poromşeni ma kinçiş fermaşi umçane domžopxes.

Haži bidat do tkva kai gožkedit çkuni mancenas. Berespes dido kai dažones maputxalepeşi ferma, hama mtelişen kai dažonenan elektriçişi monçva.

Elektriçişi monçvas kuçxe do msva var uçuçu. Haya kiti fu do hemuş doloxe elektriçişi lambape şes. Ham lambape kutiş doloxe xavo oçobinamşes. Hasteri fu elektriçişi monçva. Hemus uçu melan inkubaçori.

- Mižvit cumadi, elektriçik žipilepe muçoşi gamayonams? Kitxes pionerepek.

- Žoxle tkva domižvit, tkvani monçvaş tude naço markvali ežadumelan?

- Vitoxut, emedeni uçu Seidik.

- Vitoxut, edo çkimi monçvas oş, juroş do meçati unon.

- O-o, dido... tku Fadimek.
 - Tkvani monçva žanas ar fara geaxunen, çkimi na ren žana morgvalis žipilepe gamayonams.
 - Muçoşi gamayonams? Kitxu Naziyek.
 - Na dogižvessteri inkubaatoriş doloxeni xavo ũubu ren. Na doložinan markvalepeti ũubunan. Na nonsteriše mefa ũužanoba divu na lambapeşen ari meskurun.
 Eçdoar dğaşkule žipilepe gamažiluman, çku ebzdimt do oxominonişa biyonamt. Hek elektropęçko ren do hemuk arşvacis ofubinams do oxominams.
 Oxominoniše žipilepe mendiyonaman “nanaşa”.
 “Nanas” sum burme uğun. Ar burme oncirona, hek elektropęçko dgin, majurani golvaşeni, ham burmes camişi motragu uğun, masumani burme mteli teliş kafesite goğoberi ren.
 Ham “nanaşi” doloxe çuũa žipilepe aş-şkit dolonis skidunan.

Berepeş gamaçamu

Haya dido oraş žoxle kiralişi oras ũu.
 Çkunde haşo ivapuũu. Opuũeşi umutelepes geari na var ubağuşeşeni gorumũes sotişa daha gearoni svaşa berepeş meçamu. Hentepes emçopalepe niũes. Emçopalepek baba do nanapes berepeşeni kai oskidinu ukadamũes. Biçepe zenaatiş oguruşa meçamu nena meçamũes. Xelate nana-babak berepe emçopales meçamũes.
 Haşote vit bere do biçi okibğen. Konduktorikala okotkvinute şuroni oğmalu ũkobaşaşa para umeçamu noğaşu mendiyonamũes.
 Hek emçopalepek berepe yonamũu esnafepeşa: mažugeşa, çilengeri do makudeşa.
 Karta bereşeni vit manati kogužuguşkule, heşo iveũu: vit bereti ar oxoris gamaçamũu do xolo mendvalu eçopumũu.
 Şuroni mali na eçopinamanpe uraxaũe kitxumũes:
 - Si heya çkimda moyonam, hama bekiti hemuşi nana, baba hak ren.
 - Raxaũi ũa, nena geukturamũu emçopalek, hak hemus miti var uyonun, mteli skani xes ren.

Dukanis

Loritışı İsa vitojur žaneri bere ren. Baba muşis lefa dido na var uğuşeşeni pãanda kurbetişa niũu. Kurbetis hemuk furnes içalışamũu.
 İsa muşi nanaũala onas içalışamũes. Xaçkumũes lazufi, ikumũes getasule. Lazufi karta žanas var ubağuşu. 5-6 tutas lazufi eçopinuşi uğuşes. Hama mute eçopan?
 Ar fara İsaşi baba komoxtu. İsas dido axelu. Babaşeni kume, portoũali do txiri kogeiğü.
 “Çkomiya” užumerũu.
 Vit dğas baba dodgitu oxoris do ukule oxtimuşa oxazirus kogeočku.
 Gearişkule İsas užu babak:
 - Bere çkimi! Oskedinu dahaluk gožogizin. Oskedinuşa oxaziru unon. Çku umuteli koçepes xes zenaati var uğuşaşi ugeareli bğurut. Hamuşeni zenaatiş oguru unon. Zenaatiş oguruşeni noğaşu mendagiyonare.
 Haşote İsa noğaşu kogextu. Hek baba muşikala İsa dukanis komeçu do xolo kurbetişa igzalu. Xvala kodoskidu İsa. Hemuşi oçalışuşi dğa ordo geiçkeũu. Eyseluşkule muk kosumũu dukani, moimerũu žkari, dişka do ukule nuşvelamũu furnes.
 - İsa, žkari moiği İsa, ham francola Axmeũ efendiş oxorişa mendiğiya! Haşo dukani do furneş manceşi sersi ignapeũu. İri kele İsa oxuũkvažufu. İri kele meçişufu. Mçiipe dulya dido ũu do heya İsas oxenapamũes.
 Ar fara dukanişi mances kitxu İsak:
 - Zenaati mundes mogurare?

- Mu zenaati ginon? Ķitxu mancek.
 - Ma kovališ oçuši ustaş ovapumu minon.
- İzižu mancek. Ozižinate goimçitanu. Uķule haşo nena geukturu:
- Sum-otxo žanas haži na içalışamsteri içalışı, uķule furnes ustas nuşvelare do hemuşķule ustaliķoba igurare.
 - Mteli upareli? Ķitxu İsak.
 - Xiži! Parati ginon? Goguram do parati gorum? Xiži, laķoři.
- İsaşı guris paři davu. Xayi dažonu manceşi nena do hemuşi ožķomilu.

Musaşi derdi

Jur žana ren muço Musa mažugeşi çiraği na ren. Jur žana golilu. Hama Musas vitojur žana na golilu konari heşo dažonen. Dido doçķindineri ren. Getanařicişen olumceraşakis içalışams dukanis. Uķuleti lumcis dulya ren. Ustaşi oxorcas meşvelu unon. Hemuşi beres mežķomilu unon. Musas çetini daven. Xvala ar ani hemus loža aven. Mteli kodinciraşķule Musa tamotamo noxolun, ezdams supara do geoçķams oķitxuşi ogurus.

İsa çuřa ren. Arabuli boncapete ndriķel-mondriķeli golisvarunan, nungaman artikatis. Noktape jin, tude žxonřunan. Çetini oxižonen so do mu noren.

Nenapeti ucinopu renan, Turkuli renan. Oķitxuşi oguru Musas dido ķai ažonen hama mik ogurams? Bazi usta goķužxon do hemindos Musaşi ti geçamuten ĩķvažun.

Cidaxi gza

Nurik dersi iguramşu. Hemus baba muşi konaxolu do Ķitxu:

- Mu iķitxum?
- Žoxle berepek muçoşi iguramřesşeni otkuce biķitxum. Nena geukturu Nurik.
- Ar domiķitxi!

Nurik ar otkunci babas duķitxu.

- Mtiniti çaruman. Haşo řu. Berobas mati heşo mžorumři. Nuris babak užu. Mati heşo biguramři. Hemindos haži na rensteri doguroni var řu. çaraş ogurusti mitik uci var meçamřu. Çetini řu oskidinu.
- Baba! Haži heşo berepes oğodinu var iven. Sovetyari pala onçinuk izni var meçams!

İsa ren. Var iven. Haži çaraş oguru irixelos geoçirines. Geçķapuloni doguronişi ençkinu mtelis unon. Uķule oşkaneni doguronişa idare. Hemuşķule, mis guris uğun universişeşa nulun. Hak var ginon na oguru zaoti do fabrikaķala na ren doguronis amaxtare, hak zenaati igurare. Hekole gamulunan ķai çkinaperi madulyepe.

Oguruşi gza gonžķimeri ren. Cidaxi gza ren.

Musafiri mjora (Nenežuri doguroniş mamgurapalepeşi tkvala)

Ķiralişi oras grilonaşi orapes doguronepe mitik var uķodumřu. Mutepeşi alboni hentepes var uğuşes. Muşi nanaşnenate çareli suparapeti var uğuşes.

Sovetyari pala onçinuşi oras hentepes uğunan muşi alboni, supara, muşi doguroni.

Doguronişa berepe mendraşen moyonaman. Doguroni na ren opuşeşen 600-700 ķilomeřro mendra berepeş ģoninkonepe cogiķala gulunan.

Purkinaşi oras tundra yeşili mķkalepe moitumers. Yeşilonaşi doloxe řoba, şoçloşi do ģalepe çxanşunan. İnuvaşi oras tundra ineri do mtviri moitumers. Hemindos iri ķele darçinus çorçi na renan mskverepeşeni gza goinžķen.

Nenežik çorçi narři mskverepe nuķidams, berepe geoxunams do doguronişa mendiyonams.

Hek purkina moxtimaşakis duşalam.

Žanas mtelişen xeleri dġa neneži mamgurepek mjoraş gamaçkinduşi dġa řinuman.

Hek, so skidunan nenezepi, jur tutaşi doloxe furşunoni seri goinzden.

Çkuni doguronişen xolos ar buksi ren. Hemuşen mendraşa ožiramu goinçimen. Buksişen mtelişen ordo mjora mažirenan. İrişen žoxleneri dġas mo iyaner. Mjora mžika-mžika leřaş jin çxařasen do xolo kogeulun. Hama mu xeloni ren mjoraşi maartani tenaşi ožiramu!

Berepe doguronişen gamunķařunan do buksis oķoibġenan. Hak mteli opuşes na skidunanpe renan, hakti çoġorepe renan.

Aha žaleni řulaşi mžga dimçitanu. Mtelik didi guriş bangalite iyondaman.

Çxařeri tenape gofiryales. Horizontiř jin yemurgonu mjora. “Mjora” icoxuman berepek. Aġnemordalepek řufeġi oķkomelan. Didi do çuřalepek xe oķķvažinaman, artikatişi alis doloķidaman, xeleri renan. Mtutiş motalepesteri mtviris asternan berepek, hentepeķala laķořepekti isternan.

Haži dġas manžinasen. Grilonas dido oruman mjoras. Mtelişen xazi na oġodams ziřa ren mjora. Mtelik na orums nenezuri birapas haşa zořonan:

Ma pıer do zuġas božķer.

Kai xalis boreť sumixolo

Ma, zuġa do mjora.

Kis Mariya

Kis, Yaķuturoť bozos užumelan. Ham çuřa ķis germape, raķanepe do ġalepeşi doloxe skidun, çuřa pencerepe na uġun oxoris.

Oxoris so skidun ķis Mariya, užumelan yurta, muşi teres Yaķutiye coxons.

Muşi opuşes mteli avcobate skidunan. Hak ren avcepeşi ķolmani. Avcepek iluman do mutepeşi ķkebi meçaman do mkveri, şekeri, ķazyaġi, çiti yuçopuman. İnuvaşi geçķapules ķis Mariyak mektebişa oxtimus geoçķams.

Mteli Sovetyari arinalas do Yaķutiyeť ar uķitxu bere, var doskidasen. Karta çumandeli kçe mtviris iri ķele ulunan çuřa figurape.

Muşi manebrepeķala koxen ķis Mariya mektebis. Mamgurapalek tkuki, ordo ķodanoren tuġulaşi didi mektebişi yapı, muço noġas na ķodumansteri.

Noġas muçoşi skidunan, muço opuřepes Sovetik mendoçku heya oguruşa mamgurapalek oxožonapamřu. Kis Mariya do berepek niucaman.

Sovetyari liķataşeni, Sovetyari Cumhuriyetepes na skidunan opapeşeni tkumers mamgurapalek.

Kai niucams ķis Mariyak, tolepe kogedu mamgurapales do var icers.

“Pia korenani hem ķata yerepe namupes çxvapa na avenan do řeřeli gulunan. Hama çkunde ķele gunže, gunže inuva do haşo mķule monçinora ren.”

Hemus ini na var aveşuşeni muk dolikunams.

Kis Mariyas mtelişi oxožonapu do oçkinu unřu. çuřa ķis mektebis gamulun, oxorişa komulun, ezdims kitabepe do iķitxams. Ukule kvamçaru xes okaçams do boncape çarums. Gamulun.

- Xaziri řa!

Tinķozı xoca

Ar fara xocaşa ķoçi komoxtu do užumers: çoġori domixrožkuya, ķoçi na doxvamansteri doxuşi izni komomçi.

- Kai var iven, xocak tku.

- Hama çoġori çkimi arguroni dosti şu.

- Haya ma var miçkin, xocak tku.
- Ma si dido geçareri komekçam, nažo ginon si domižvi.
- Hešo ren na, izni mekçam. Ginon, skani çoğori doboxvare? Hašoti vu xoca çkunik.

Ar Ozbekişi bozo

- Naziye, žomi moiği!
 - Naziye daçxuri dogzi!
- Upuni Naziye gunkaşun avlis hekole-hakole.
- Ma Xamraşa bidare, nanas axvežams Naziyek.
 - İdi hama soti sokağis mo dodgitur.
- Naziyek ezdams çarçafi do ti, xe, kuçe, mteli çarçafis meşatkobun. Nunku uça peçete diŭkobinu. Nulun çarçafi dolokuneri Naziye. Možkimu var iven. Komoxtu Xamraşa.
- Giçkini zoşons Xamrak, koren ar oxori, hek çkuni oxorcalepe oŭoibğenan, hek picişi možkimu iven. Klubi coxons hem oxoris.
- Çarçafoni jur oxorca mulun. Mondrikeri, tamo mulunan. Helbet kçinepe renanya do iris dažonen.
- Aha didi kvaş oxori. Mçire pencerepe, te didi ren. Ham oxoris oxorcalepe kamaxtes. Nunkus komuižkes. Var, oxorcalepe va renan, jur bozo ŭdoren.
- Didi mağala burmes, sŭolis oxorcalepe xenan.
- Mçipe ar oxorcak užumers majuranepes:
- Çarçafi možkimuşi ren Ozbekişi bozo do oxorcas çarçafi var unon. İsa var tkumelan badepek do kçinepekya.
- Çarçafite izabunen, tolepe oŭixvenan. Oguruti unon Ozbekişi oxorcalepes, iguraşi kolayi maskidinenan. Gencepe ret, tkva dulya dogaxenenan, komuižkit nunkupeya do hašo oxožonapamtu.
- Naziyek niucams. Kai ažonen. Oxoris hašo pŭte var zoşontes.
- Naziye dersişa nuluri?
- Naziyek koya užumers do kaşineri sokağişa gamulun. Gulişperiş dolokunu dolokuneri, tis motun mežŭpxeri tabla, uçarçafe hasteri ren handğaneri Naziye. Nulun do izižams.
- Oncğore var uçkin! Barbalams toma kçe kateri badik do xocapek.
- Haži Naziyek iŭitxams mektebis.

Purkina

Purkina, žanaş mskvana,
moxtimu skanik maxelinu!
Božker germas, božker onas,
bžirum ağani oskidinu.
Ncas gamiğu pŭrcik buŭka,
dopukures pukurepe.
İri kele goinpines,
larde tipiş gilimepe.

Germaşen purkinoni ambarepe

Torocişi surepe komoxtes. Germas kınçeppek obirus kogeočkes. Hekole-hakole putxunan. Obğeşeni kai svalepe gorman.

Mtviri dondgulu. Xvala bazi meşafkobinoni svalepes iziren, hama gouçaneri, leboni. İri kele 3kartolepe geulun. Mutepeşi ran3kaleri sersite germa oipşu.
Ncaş foıepe goimçitanes. Hentepeş jin purkepe dimçxvanes, bazikti buıka gamiğu.
Buıkape diyes çuıa do mçiıpe renan.
Zumrudışi peri uğunan.
Ham jin raıanepeşi kın3ulepes mtviri opşa ren. Heşo kçe renki, geaçxaıun.

Motalepe

Zura m3kviıurak motalepe kodorinu. çuıa m3kviıurape tomoni dibades, jur tolite i3kenan. Zenuristi berepe daves. çunçu, toli dodgineri renan. Tubu obğes meşacanan do luran. Xvala nanas mja 3ın3uşeni goku3xunan. Dizğeşkule xolo kodancirenan.
Mtutişi mağarasti berepuna ren. Sum kaıali motali ren. Hentepek muzikate mja 3ın3uman do 3ın3uman.
Zura munçkvisti motalepe uyonun. Arti modidoci renan, na dibaduşkule ar tuta iven.
Hentepek var, hama sersi var ignapasen, munçkvişi mağara kuıali ren.
Munçkvişi motalepes gunže do kaıeıi çangeıpe uđunan.
Dirdaşi mağaraş eşantxoruşei ipelanoren.

Germaşen karıali

Germaş ğvarala divu. Germaş na skidunanpes purkinak dido derdi komozdapu. Mtviri kaıineri dondgulu. Ğalepe oimğvares do akrapes kogamaxtes. Bazi svalepes didi ğvarala divu. İri keleşen ğvaralak mu zarari meçu ambareıpe mulunan.
Mtelişen didi zarari m3kviıurapes, muxuxepes, mtugeıpes do çkva mçiıpe skidinapes daves.
3kari mutepeşi mağarapes komeşaxtu. Oxorişen omınuş meıa hentepes mutu var doskidu.
Kartayik hemus na axenefusteri ğvaralaşen ti muşi moişletinamıu...
3kari akras kogamaxtuşkule muxuxi muşi mağaras şora meşişkidu.
Leıaş tudendo kogamitoru do neıvirel-neıvireli xomula svaş oguruşa idu. Dogoruşkule xolo kaobate leıaş tude komeşafkobu.

Germaşen kaıineri teligrami

Tudendo mutxak mtviri ke3azdu do didi uça avişi ti gamaçkindu. Haya jur motalikala mtuti kogamaxtu. Hemuk nostoneri dimkoru do ukule germaşa igzalu. Hemus motalepek 3xonşer-3xonşeri notxozuıes. Mtuti inuvaşi gololapus dido dixraıku, toma gunže davu.
Dido oraneri onciramuşkule ha3ı germaş mşkorineri bodams.
Mteli na e3ulasen şeyi: ciyaki, go3oneri tipi, mteli imxors. Kezate na e3ulasen çuıa m3kviıurati var oxuşkumers. Motalepek mja muşi 3ın3uman.

Riza do mşkirdoni

- Çik-çik... çik-çik... amoçikçikinams pencereşen mşkirdonik.
Riza çumandeli nciris şu. Mşkirdonişi osinapu ucis kogeasu goku3xu, tolepe gon3ku, kınçi ziruşkule axelinu. Mjorati kextudoren, penceres noçxaıun.
Rizak ti e3azdu do kınçis nafarfalu. Kınçiti yalis noputxuıı, pencere gon3kimeri na var şuşeni var amaleıu.
Rizas daçkindu hama pencereti var gan3ku. Ar nana komoxtaıı do pencere gon3kaıı, kınçiti boxelinaııya.

- Çik-çik! gamucoxu Rizak.

- Çik-çik... Kaobate skani žirapa çuťa biçina.

Maxelinu skani rdala. Gožoškule dirdidoreya. Ma xolo gožos hak borfi do inuvas mendra svalepes borfi, boxelinamya. çik-çik, çik-çik...

Hašo kai ažonefu çuťa Rizas mškirdonişi oçikçiku.

Çkimi kinçi

Kinçi mskva ren, irar božker,

Var mulun pöte çkimi xeşa.

Žxaşun, putxun, gelivalen,

Pxer do božker mtel ondgerşa.

Domicoxums çikinite,

Kaobatenya mižumers.

Hemusti uğun oropa,

Moputxun guri gomindumers.

Dido oras var dodgitun,

Hešo, ar kogemavalen...

Penceres komemodgitun,

Guristi komefarfalen...

Mayareşi markvalis mu gamaxtu

Şuses žkari gebobit do dolobfkoçit mayareşi markvali. Karta dğas božkerfit. Ar dğas bžirumki, markvalepe gondunes do mutepeşi svas çuťa çxomi konari mutxa žkaris gulun.

- Aha ožkedi, mtini mi norfu? Ma si gižumertiki, žkarķoşali ivasen edo haži žiromi, hek renya. Omerik tku:

- Hemus gožkedit, mu ožižinoni şei ren, ti didi ren hama kudeli çuťa uğun.

- Ukule mu ivasen?

- Ukule? Ukule kvakva ivasen, žkarķoşali mayareşa goiktasen.

Omerik mtini tku. žkarķoşalepes ordoşa goyuçkinden ukaçxeni kuçxepe, hentepeşkule žoxleni. Kudeli içuťanu, içuťanu do gondunu.

çuťa mayarepe dives.

- Kva-kva-kva! Berepek icoxumtes.

Oxobuşkvat! Oxuşkvit goxtimuşa!

Mendiyones çuťa mayare tipişa. Berepe ncaş tude kežalkobes, mayare mu vassen, iris ožiramu guris uğun.

Mayarek mutu var ikumtu, xen do xen. Mžika oraşkule çuťa koxoinkanu do ar ežanžxonu.

Xolo kodoxedu... Ukule emedeni ar-jur fara ežunkaşışkule gondunu ađani tipis.

Tobaşe ma mobiği mayareşi markvalepe do şuses dolobfkoçi, ukule karťali kebzdı do doşçari:

Mayareşi markvali 193 Aşrilişi 6, şobas eşamaleri ren.

Doşçarişi ham karťali şuses mebonžaxi. Haya doşışkule dopxaziri majurani karťali, hemus ma hašo doşçari.

1. Kobžiri žoxleneri oxonkanu (mundes?)

2. Gamaçkindu kudeli (mundes?)

3. Gamaçkindes žoxleni kuçxepe

4. Gamaçkindes kaşulaşi kuçxepe

5. Ǟkarkořali mayareşa goiktu

Germa

Opuřeři gomorgvas mčumalepesteri mađala raķanepe dginan. Mřkař peroni germak řunǞulıřakis řarta raķanis dolokunu dolokunams.

Hakole do hekole geulunan ini do paçi Ǟkarepe, mutepeşi sersi mendraşe ignapen.

Okti yerepes, zenepe do dolorubapes lazufı, tutuni do kurumişi onape izirenan.

Mskva do oxeloni sureti ren. Mtineti heşo opuçe şu. Heşo şu hama şoçepek xe mutepeşi te koşoxves ham mskva oşiramı. Kartak na unçu svas ncalepe şvatumşes. Cogi guluşu do ağani ncalepe imxorşes. Germa mitk var şumerşu. Haşo tamo germa niķarbeřu.

Opuřes xolos ordo ar nca var doskidı. Oktepes mčımapek leřa geřxes do đaliřa geiđes.

Oktepe řeteli do kvaloni kodoskides. Ǟoxle onape na řes svalepes, haǞi mitis ar tipiti var izireřu. Ǟkartolepe meskures. Ǟkarepeři xeleri do ranǞkaleri sersi var ignapeřu. Ar fara zori mčıma domčımu. Ğvari kogextı do ar oxori, jur mađaza do serenti mendiđu. İmgaran opuřes.

- Ğormotişi şeza renya! kçınepek zoşonan. Ǟoxle haşo çai onape miğuşes, đvari çkar var ivudorşu! Ğormotis boxveǞat!

Ğvari na gextı do opuşes zarari na dovu noğas ognesşi komisiya doǞorřes do keşoçkves opuşeşa.

- Ncalepe usıverite mot şvatumşit? şitxu ar şoçık, heya germas na oǞķen magerme na uǞımelan koçi şu.

- Germa oçumaluři ren. Tkva hařo ncalepe na řvatumřitřeni oktepes nca var doskidı. Ncaři ciyakik leřa okaçams. Leřakti mčıma řums do đvari var iven. Hařo ari majuras noums.

Opuşarepek koxoǞones dılya mus ren do hemuşkule germas oǞķedes. Na şvatumşes svalepes nca orgamşes, oncuşi svalepes koguğobes, okvatuti sıverite şvatumşes.

Germaşi nurupe

Germaşi dosti korşa do çvi heya. Germaşi dostik şoşepe var şaxıms, ncaş kerki var goǞķıms. Muk var şılıms buřķa, var mondriķıms do var unķanamı ağne ncalepe. Muk var yulun hentepes do var şvatıms peso mutepeşi. Germaşi dostik germaş doloxe daçxuri var ogzams. Germaşi dostis kuçkinki, bobonçva, munşuri do çkva germas zarari na meçamanşeni ķınçepek çumelan. Germaşi dostik hamuşeni var paşıms ķınçepeři obđepe, var eşımers markvalepe. Kınçişi motali soti koşıras na, obđeřa mextımuş manceti meçams.

Orgu

Mandarına do şungoşi orguşeni kuyepe xaziri renan. HaǞi leça dolobđaman do çımen orgus geoçķaman. Karta brigadak muşi svas ren. Mıperanaşi ķomisionak gulun do oǞķen noçalışerıs. Kuyi ķuřali ivasen. Na eşantxores leşati sıverite şışasen. Ar ķele jini na şu, majurani ķeles tudeni na şu. Kuyıs dolobđanři Ǟoxle jini dolobđaman do ukule tudeni.

Çımen orgu... çımen orgu na ivasen iris oxaǞonen: sokağepes, ķolmaniři ķantorıs şlakatepe golaķideri renan do hentepes orguşi meksedepe çaranan.

Majurani dđas, çımandeli, obırute do miçıta flaki do bandarapete ķolmanerepe orguşa ides.

MoǞorřeri arabapete imerşes mandarina do şungoşi orgonepe.

- SoǞokoçıřınuřa gıcoxımt! maartani brigadaşi ķolmanırepek masımani brigadas uǞımerřes.

- Dido çai! Xaziri borete! Masımani brigadaşi ķolmanırepek nena geuktıramşes.

Aha bağepeşeni meçķineri leça. Didi, mçıre meydani. So do namı brigadaşi uşuskali ren izireşu. Karta brigadak muşi nişanite didi xaşari doǞıgu.

Kartayis uçkin muşi sva do na moxtessteri Ķolmanurepe ĶerĶelite oĶalişus kogoöĶu.

UĶkinu

OnĶules tutuni var maĶaxu,
Ķalatik ĶaĶula na memaĶaxu.
Dopxedaşis tutuni var mażonu,
mĶipe lemşi guris komemażonu.
Ķetini ũ, hażi oxomażonu,
MeptaşĶule giżvare, nana Ķkimi!

Tembeli do žana (YaĶuturi pšaşura)

Ham dunyas ar tembeli do ar žana skiduşesdoren. Tembelis ar fara daĶxvapu. Muk zoĶons:

- Mu Ķxvapa didi ren! Ķalis onĶviru mu Ķai ũei ren!

- Ginon na inĶviri, użu žanak.

ĶĶaris amaxtimu tembelis Ķai ażonen hama dolokunuş moĶĶimu hemus var unon.

- InĶviriya! Mu Ķolayi gatkven hama dolobişkvidi na.

- MĶkas geaĶni do var gegalasen.

- MĶkas gebaĶnaşĶule beki xe domayaralen.

- Xes tati komuidvi.

- Xes tati dişolen.

- UĶule doxomini.

- Doboxomina na dobrużun.

- Doburi Ķkva.

- Lemşi Ķitis memażonen.

HaĶo ĶuĶa ĶinĶi hemus na oguramşşeni tembelis guri komuxtu. OĶopinuşen žanas navraĶu.

žana putxu do igzalu.

Ķorğonişi Ķura

Tobaş jin goputxuĶu Ķorğoni do ibirĶu:

Ma bore Ķorğoni dido žaneri,

mĶipe msvaloni,

gunže ĶuĶxoni,

lasirel do guroni.

ĶĶimden iris aşkurinen,

Edo ma mtelis gebaĶibin:

Avis do ĶinĶepes.

Na keżamilenan ĶoĶepes.

Diżxiri mşumu bore ma,

Ama mitis var aĶopen ma.

MĶolik kognu do użumers:

Mo imĶkver Ķorğoni! Germa ramżvuminas, oĶoĶi ũolopepunas ũetxura tipi irden.

- Var mĶoĶpasen! użu Ķorğonik.

Diburu do igzalu.

PutxuĶu, putxuĶu do ũetxura tipis konoxedu. MondriĶes mĶipe lemşepe, oĶopes Ķorğoni do buĶkaşa keżacines. Ķorğonik:

Msva gepĶa maşi

Msvalepe koniçabes;

Kuçxe mobiktura maşi

Kuçxepe doliçabes

Zi gamabitora maşi

Çarbepe oçoçabes.

Şetxura tipik ar žapuşakis Korğonis dožinžu. Hek Korğoni koeikarbu. Hama şetxura tipi xolo hem çolopepunas skidun do majurani Korğonepe çumers.

Bibiş žipilepe do berepe

Gzaşi mtveris, mutxas kudepe na oŭkoçamtes opuŭş berepe kobžiri. Hentepes mebaxolişkule, berepes xe mutepeşis mŭkuri bibişi žipilepe okaçuŭes. çuŭa mŭkuri mastvinale na coxons bibik gzas žipilepe na meaiyonamŭ berepešen bogni.

- Haži hentepes mu oğodaten? berepes pŭkitxi.

- Oxobuşkvaten! nena gemiktures mutepek.

- Ko, “oxobuşkvaten” guri moxtimute ma dobužvi. Oçopu hemindos mot unŭ? Haži nana mutepeşi so ren?

- Aha, hek xenya, artot icoxes berepek.

Ntxoreri buksi na ŭ ona mtelik memogures.

Hemuş jin nunŭ gonžkimeri bibi xeŭ.

- Hayde kařineri! Berepes ma dobužvi. İdit do žipilepe mendiyonit.

Berepes na axelesteri bibişi žipilepekala buksiş kele oxuŭkvaşes. Nana mžika mendraşa moaputxu, edo berepe ideşkule, arşvacis muşi žipilepeşa unkaŭu. Muşeburot hentepes mutxa užu do darçeli kurumişi onaş kele igzalu. Hemus xut bibişi žipili notxozuŭu. Haşote kurumiş onate opuŭş galendo, bibişi lavoni ŭobaşa gza dikaçu.

Xeleri, ma kudi komobižki, dobuvali do dobucoxi:

- žana ogzalu tkvani, bibepe!

Berepek izižes.

- Mot izižamt, nosi tutxupe, berepes dobužvi, çuŭa bibepes ŭobaşakis gza kolayi avenan, hešo dogaçonen? Kařineri kudepe komuižkit, icoxit: ožiramuşakis!

Kudepe jin yofkoçes. Mtelik artot icoxes:

- Ožiramuşakis, çuŭa bibepe!

Zera

Nuri do Zera mendrani Hindistaniş noğa Kalkutas skidunan. Kalkutas dido oşvaluşi fabriŭape renan. Fabriŭas Hindepek içalişaman hama fabriŭaşi mancepe İnglisepe renan. İnglisuri burjuapek Hindistani kogužuğes. Hentepek ti muşişeni Hinduri madulye do opuŭarepes oçalişapaman. Nuri do Zeraşi nanak fabriŭas içalişams, çxoro žaneri Nurikti fabriŭas içalişams. Lumcis Nuri yano komoxtu do žabuni nana muşiŭi komoyonu. Muk dižabunu do mancek fabriŭas kogamoşku.

- Nana, mu gağodu? çuŭa Zeraŭ kitxoms.

- Dostibi Zera! nana paŭi xalis ren!

Zera na dinciru dido ora golilu hama Nuri nana muşiŭkala xolo isinapamŭ.

- Nana tku Nurik. çumen Zera fabriŭaşa mendabiyonare. Ma çxoro žaneri bore hama jur žana ren na biçalişam. Zera ŭkit žaneri ren. Çku biçalişaten.

Si žabuni re, si var gaçalişen. Si žabuni korŭaşi çku biçalişaten.

Nanak mati nena var geukturu.

Maşınapek şaňpüruman. Havas kçe txveri putxun. Fabrikas gulun gemçinadvale. Nuri do Zerak çuçu kçe txveri mejimelan. Ham dulyas dido çuťa berek içalışams. Berepek berfis txveri oĸobğaman, mendimelan maşınapeşa, pağuman maşınape.

Zeras çetini aven oçalışu. Nuri žirami, mu çuťa ren da muşi.

Zeras daçķindu do maşınaşı yanis kelanciru. Gemçinadvalek kožiru distvinu. Zerak var ognams.

Bigate nontxu, Zerak var ognams. Gemçinadvales gur muxtu do kuçxete montxu bozos.

- Das geçamu var iven. Heya çuťa ren. Muk nanaşeni içalışams, uramtu Nurik. Nana skani omşkorinute var ġurasen hama çkuni doğurunya uđu Nurik.

Gemçinadvalek ar xes Nuri majuranis Zera kogeaknu do maşınapeşa oĸoçu.

- İçalışit, vardo jurixolo dulyaşen meĸķoçaten.

Udulyeli

Tkva badi ret, Ferbeyi. Guđuğit tkvani noçalışeri para ustak madulye Ferebeyis duđu, tkva badi ret. Ferebeyis paspörti komeçes. Obaduşı žanak ožiramtu jurneç žaneri ren.

Ferbeyi fabrikaşı neĸnas bandaleri kogamaxtu.

Muk oxorişa komoxtu. Sġolis xen muşi skiri İoni.

İoni dulyas memĸkoçes. İoni baba skani didadudoren.

Biçişi nunķu dikçeanu.

- Badi muço re... si haži jurneç žaneri re.

Amerikanuli madulyepeşeni haya obadu ren. Mancepe çkunis menceli çkuni oşinaxuşeni ananķeni var uğunan.

- Hemindoras masermayepeşes madulyepe ordo var aźirenan.

- Var, haya ananķeni hentepes var uğunan.

Amerikas udulyeli dido ren.

- Mu pat, baba?

- Var miçkin.

Tuta morgvali Ferebeyis lavoni mşkorineri şu.

Çumandeli lumcişakis Ferebeyik dulya gorumtu.

İri ĸele hemus nena geukturamtes:

Tkva badi ret...

Coni vitoar žaneri řu. Oguruşı xali hamus var uğufu do ĸazetapeş gamaçamus kogeočķu.

Lavoni muşis kovaliş yeçopinuşeni para mogapuşa, muk serdğaleri vitojur saati içalışamtu.

Mçita bandara

Mektebişi neĸna ĸarta deķiķes goinžķen do moizden. Berepe mektebis amaunķařunan, muço ĸinçkaxişi surik na çikçikinssteri.

Sokağiřati mulun xeleri oşiralu. Mjoraşı te, amaunķařun gonžķimeri penceres do na randun perite berfis kodicinams.

Mçumale Ayşe do mota muşi Faiķi, pencereşi yanis dginan.

- Nandidi, imgarii? Xolo nana do baba gogaşinui? domižvi!

- Mu gižva? Gomaşınaşı, řuri var domaşvanen!

Skiri çkimi, edo baba skani ĸorĸola tomoni, xeleri do mobiri şu. şanda opa do moşletinuşeni ibirfu... Amalenis zoşons muk:

“Maartani maisi mteli madulyepeşi bayrami renya”.

Bžironki, noğaş gale gamaxtimuşeni babak nanaķala ixazirenan. Nana çkimikti fabrikas içalışamtu. Fabrikaşen mutepeşi manebrepe komoxtes do uğumelan:

- Aloşa, si ziña dotkvare: ham ziñapeş gurişeni prangas molaxeduğu Aloşa çkuni. Ma dobuğvi hemus.

Aloşa mđika misa řa! Var, so ren!

Xvala iziđu! Oxtimuşati oxazirus kogeočķu...

Handđa mjora na çxaşumssteri hem orasti çxařumđu, hama haķo oşiralu var şu: şoxle madulyepeşi bayramis pala na unçinamşespek xaşiri var oğodamşes...

Hentepe igzales, siti mitam mexsus, goķuđxi do omgarinus kogeočķi: "Nana!" Ar řaneri korři. İgzales. Pşer, pçumer. Geari dođi. Var mulunan.

Pçumer do pçumer. Mjora geinktuşi Nastia, nana skani xvala uķuniktu.

- Aloşa, biuram, hemus mu ağodu?

Koxobođoni uķule... Nođaş gale oķoibğes madulyepe. Bandara keđazdes. Obirus kogeočķes. Hama ziña na tkumerřespek ncas yextimus kogeočķes.

Baba skaniti ncas kayextu. Sersi muşi paçi, ķai oranđķironik na ranđķalamssteri şu.

Koçepek hemus niucaman. Kazaķepe mulunan. Oķķomilus kogeočķes. Aloşas ķurşumi mađu, geiktu: Nastiak dulyate ođurinanđu ti muşi. Onçeluk mteli guri muşi oçķomu... Oxvalus kogeočķu. Oxori ladre řu. Disařaru do dođuru. Ma skaniķala juri dopskidit...

Hele ođķedi! Çkunepe kogolisvares, bandarati xaziri ren... Xvala haçi mçita bandarass gurişeni miti var iluman.

Ar mamgureşi xes "Skidas maartani maisi" noçarete imçitaneğu bandara. çuşa berepeşi gurpicepes mçita muruğxepe randuşes, muço ar dğas na doiles madulyepeşi diğxiri na randuşusteri.

- Ma mebulu, didi nana!

Faiķi kododgitu mamgurepeşi svarapes.

Maisoba çarişi oras

Sokağis buczoğışı ķapulas, nđule meşaktonis, oş Koçişakis koķoibğesdoren. Doloxendo Vesovşikovişi sersi ignapeğu.

- Diğxiri heşo miçinaxumanki, muço berđeulişi zomisteri!

- Mtini ren! Naķotxani sersik, na gurgulamssteri nena geuktures.

İnternağionali! tku Andrek. Hele, bida, mebuşvelare hemus!... Muşi obiruşi sersi kogondgitu:

- Manebrepe! zoşonanki, dunyas çkvadoçķva opapes skidunan, Yahudi do Alamanepe, İnglisi do Tatarape. Ma var bicer. Xvala jur opa koren, jur na var oķoiđķenan, zengini do fuķarape.

Koçepek eya dolikunaman do eya isinapaman. Hama ođķedit, muço zengini Fransepe, Alamanepe do İnglisepek madulyepes na oğodaman, hemindoras şiratenki, hentepe mteli madulyepeşeni duşmanepe renan, iri xurxi mutepeşiş!

Koçepeş doloxe mitxak iziğu.

- Hedo majurani ķeleşa bođķedat na bşiratenki, çķu Rusi madulyeş opa çoğoriş oskidinute na skiduşessteri, Fransi madulye, Tatarı do Turkikti heşo skiduşes.

Sokağişe Koçepe muluşes do muluşes. Ari majuranişķule ari.

- şolis! Mitxanik douru.

Sokağişa.

- Oķonaxtit!

Memđķupineri Koçepek, guris uvapumu đxenepes gza meçamşes. Bazi ğoberis gexeşes.

- đxenepes ğeçepe kogeoxunes, hentepekti xirxinaman, ehe çķu çebereya, mitxanişi neķna iķanķen do uşķurine sersik uramđu. Oşķenas Andre xvala doskidu.

Xaziri orfa

Dunyas ivali
Mçita bandara
Madulyeş berepe
Mteli çkuniKala

Xolos ren ara
Žanapeş taneri
panda xazri bore!
Zopons pïonerik.

Tibi pïoneri

Oğmalu na imers Ramik uŷu Tibis:

- Si çuŷa re, çapŷu ŷonari. Lumcis sokağis çapŷu imurgonu na, mitis kaŷiraseni?
- Mitis var aŷiren.

- Heşo ren na, çapŷusteri fabriKaşa imurgoni do haya konoçabi. Edo Ramik komeçu Tibis didi karŷalişi buŷKa.

Çumandeli fabriKaşi neKnaş yanis didi ŷoçi koŷoibğŷu.

Gunže Amanak mağala sersite iKıtxamŷu:

- Çku var maşkurinenan. Domibağunan na memaxondines! YeçKodan zenginepe! Dunyaşi mteli mŷgalepes yeŷroxun didi oŷoKidinu. Madulyepe KaŷitalizmaKala oŷobunan.

Tapança do bigapete ŷoçepe emedeni keçkindes.

Omŷines na oŷoibğespe. Amana yezdes avŷomobilis do mendiyones.

Lumcis Tibik Rami dogoru do:

- Rami, tku Tibik, ma Karta seris meboçabare karŷalepe skani.

- “Dubagun mexondinu! YeçKodan zenginepe!”

Tibi divu çuŷa pïoneri.

Maartani Maisi Alamaniyas

Haya Berlinis ŷu.

Villi çumandeli saati 9-s goŷuŷxu.

- Handğa maartani maisi, Vilik isimadu, baba demonştraŷiaşeni sokağişa idasen. Mati bidare. Muk ordo pïici dibonu, kodolikunu do çai koşu.

Villi tamo neKnas konaxolu do gamaxtimu unŷu.

- So ulur? nanak Kıtxu.

- Ma sokağişa oxtimu minŷu.

- Si soti var idare, oşkurinoni ren, uŷu nanak.

Dido oras nanaKala Villik niza ikomŷu hama nanak gamaxtimuş izni var meçu.

Emedenı kognes “İnternaŷionalişi” obiru do uŷule ouru. Villi do nana muşi pencereşa ides. Sokağis madulyepe unKaŷuŷes, hentepes pïolisepes geotxozuŷes do lastiKışi bigapete baxumŷes.

Villi sokağişa tamo kogamaxtu. Bucağis hemus konagu Kurŷi do pïoneri Verŷa.

Kurŷi didi ŷu. Heya vitoaş ŷaneri ren. Muk fabriKas mamgure ren. Berepe sokağis guluŷes. İri ŷele pïolisi do madulyepe ŷiramŷes. Madulyepe usilaxe ŷes. pïolisepes tapança do lastiKışi bigape uğŷes. Berepek ar docineri madulye koŷires. Hemuşa ides. Madulye yaroni ŷu. Ti muşi mtel diŷxironi ŷu. Verŷak muşi mçita pïoneriş mandilite ti kogoKoru. Diŷxiri Verŷişi dolokunus ŷruduŷu. Biçepek madulue koyoseles. Emuk toli gonŷKu.

- Hak miepe renan? madulyek kitxu.

- "Rot front" Verşak nena geukturu.

Oxorişa madulye mendiyoneşkule berepe xolo sokağişa gamaxtes.

Dolumcu... Sokağepes oğmaluş avşomobilepete şolisepe guluşes. Hentepek pencerepes oşkomerşes. Berepeş şoxle nakotxani madulye unķařuřu. Hentepek tuğulape fenerepes oşkoçamşes. Te komeskuru. Mşkupi divu. Mteli ķeleře madulyepe unķařuřes. Mutepek imşerşes orşope, kvaepe, pişari do skvişepe.

- Bariķadape ikoman. Kurşik tku.

Lastiķiř bigapete řolisepe kožiressi, berepe omřinuřa oxuřķvařes. Villi oxoriřa komoxtu.

Baba daha var moxtu. Oxoris şolisepe şes.

Hentepek gonřķes ķamodi so sanduğis mutxa gorumşes.

- Baba ķkimi so ren? Villik kitxu nana muşis.

- Baba skani yembuřđinale ren. Bariķadas heya doiles. Baba oxvamşeşi Villik var imgarşu.

Oşikinite muziķas usiminşu, zişape zoşonşes.

- Na doiles pes oncđore davan! Ćku madulyeř diřxiri eřĉopatēn.

Skidas madulyeşi sinifişi mĉita fronşi!

Sovetyari tere

Ćkuni tere SSCL ren.

Dunyas ķkva terepeti renan.

Hem terepes na skidunanpes dořķitxat: mi noren tkvani marte?

Mutepek nena gemikturanoren: Sovetyari Liķate.

řķitxat: mu noren Sovetyari Liķate?

Madulyeppek nena gemikturanoren: ķkuni eni ķai dosti ren.

Masermayepepek nena gemikturanoren: ķkuni eni şaşi duşmani ren.

řķitxat madulyepes: dosti mot ren?

- Hek Bolşevikepepe renan. Bolşevikepeşi şarşiak tku: "Mteli terepeş şroleşarepe koķoiķatit!"

Bolşevikepeşi şarşiak tku: fabriķa do zaotepe tkvani renan. Germa do onape tkvani renan. Fabriķaři mancepe do mulkedarepes geatxozit".

- Bolşevikepeşi şarşia dosti ķkuni ren, masermayepepe duşmani ķkuni ren.

Muşeni?

Hemuşeniki, şarşiak tku: "Mteli terepeş şroleşarepe koķoiķatit!" Ham tereşi madulyeppek tkves: "Fabriķa do zaotepe ķkuni renan. Ona do germape ķkuni renan".

Sovetyari terepeşi madulye do opuşarepek tkves:

- Ćku bomřinit ķkuni duřmanepe. Haři mteli řei ķkuni xes ren.

- Pķodat tere ķkuni, şarşiak tku.

- Pķodat tere ķkuni, madulye do opuşarepek tkves.

Dolorena

	Butka
Oguruša	1
Doguronis	1
Mçima	1
Memşvelalepe	2
Pioneri	2
Fevzi do Faiķi	2
Mu zoşonan pukurepek	2
Çuťa birapa	3
Jur ķinaxona	3
Mamşonu badi	3
Koçi do mtuti	3
Getasule	4
Muk mu meçams	4
Languri do xangami	4
Parpalepe	5
Mjvabu	5
Xalidi	5
Çkimi dostepe	5
Baği	6
Xarķiři şoşi	6
Uşkuri	6
Miçurinişi bağis	7
Mçumale	7
Ucoxinu musafirepe	8
Duşmanepe	8
Hamuşeni bağişi oçumalu unon	8
Ar gurişi mçumalepe	9
Stvelişi orgu	9
Saati	10
Meçxvinoni	10
Pķodumt	10
Elektrořanżiona	11
Jur lamba	11
Musafirepe M.T.S.-işen	12
Meveşi oras	13
Kıralişi oras fabriķas muçoşi biçalişamşit	13
Vladimir İliaşi bere Lenini	14
Selami goşoncğoneris	16
İosebi Vissarioniş bere Sşalini	16
Oķtyabri noums	16
Çku pķodumt	17
Jur mçita armiari	17
Oçumalus	17
Askerobaşa	18
Guroni mçita maputxoce	18
Çkuni tere	18
Kiķinaři gza	19
Madimone	19

Oputxalapeşeni	20
Havaşi mçalışupe	20
İnerepes geŹkomilu	20
Çuťa çilengeri	20
Çeluskinurepe	21
Sanişar Pandu	22
Silosı	22
Gemçalape	22
Radiomaorope	23
Arslanı do meli	23
Mtuti	24
Sanişari çoğori	24
Çuťa pořtalyoni	25
Mgerepek motalepes muçoşi oguraman	25
BuŹgi	25
Źiřili	26
Guroni mŹkviřura	27
Mcaci berxuti	27
Mçķeri mcaci	28
Kai mu noren	28
Zabuni fili	28
Devi çxomi	29
Tiasşironi	30
Kvari do monçva	30
Oxoçķura do daduli	30
Elektriķiři monçva	30
Berepeş gamaçamu	31
Dukanis	31
Musaşi derdi	32
Cidaxi gza	32
Musafiri mşora	32
Kis Mariya	33
Tinķozı xoca	34
Ar Ozbekişi bozo	34
Purkina	34
Germaşen purkinoni ambarepe	35
Motalepe	35
Germaşen karşali	35
Germaşen şaşineri teligrami	35
Rıza do mşkirdoni	35
Çkimi ķinçi	36
Mayareşi markvalis mu gamaxtu	36
Germa	37
Germaşi nurupe	37
Orgu	37
Uçkinu	38
Tembeli do şana	38
Korđoniři ğura	38
Bibiş şişilepe do berepe	39
Zera	39

Udulyeli	40
Mçita bandara	40
Maisoba çarişi oras	41
Xaziri orða	42
Tibi pïoneri	42
Maartani Maisi Alamaniyas	42
Sovetyari tere	43